ASUKKAIDEN KOKEMUKSIA KRISTILLISTEN ARVOJEN TOTEUTUMISESTA PUOLIMATKANKOTI PESSISSÄ

Tommi Lindfors

Opinnäytetyö, kevät 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Lindfors, Tommi. Asukkaiden kokemuksia kristillisten arvojen toteutumisesta Puolimatkankoti Pessissä.

Helsinki, kevät 2014, 55 s. 3 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, Sosionomi(AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Sininauhasäätiön toimintaa ohjaavina arvoina ovat lähimmäisenrakkaudesta kumpuavat kristilliset arvot. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää miten asiakkaat kokevat kristilliset arvot Puolimatkankoti Pessin arjessa.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Opinnäytetyön aineisto kerättiin haastattelemalla kahdeksaa Puolimatkankoti Pessin asukasta syksyllä 2013. Haastattelumenetelmänä oli puolistrukturoitu teemahaastattelu. Aineistosta saadut tulokset ja johtopäätökset muodostettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä soveltaen.

Opinnäytetyön keskeisimpänä tuloksena haastatteluissa nousi, että Puolimatkankoti Pessi tarjoaa asukkailleen arvojensa mukaisia kohtaamisia. Asukkaat odottavat ihmisten välisistä kohtaamisista toisten kunnioitusta ja tasa-arvoista kohtelua. Asukkaat kokivat saaneensa tarvitsemaansa ohjausta ja apua. Tarjoamalla apua sitä tarvitseville autetaan selviytymään vaikealla hetkellä. Työntekijät olivat auttaneet monissa arjen vaikeuksissa ja siten luoneet edellytyksiä asukkaiden elämänlaadun parantamiseen.

Toimintaa ohjaavien arvojen tuominen arkeen ja käytäntöön on mahdollista. Kohtaamisten vahvuuksina näyttäytyivät aito välittäminen, huolenpito ja tasa-arvoinen kohtelu. Tulosten perusteella toisista välittäminen ja lähimmäisenrakkaus olivat koettavissa Puolimatkankoti Pessissä.

Asiasanat: lähimmäisenrakkaus, välittäminen, tasa-arvo, huolenpito, laadullinen tutkimus

ABSTRACT

Lindfors Tommi
Christian values as experienced by inhabitants in halfway home Pessi.
55 p., 3 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2014.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of the thesis was to research how inhabitants perceive Christian values in halfway home Pessi's everyday life. The halfway home is managed by the Blue Ribbon Foundation that emphasizes Christian values.

The thesis is a qualitative study. The data was collected by interviewing eight residents of the halfway home Pessi in the autumn of 2013. The interview method was semi-structured theme interview. The data results and conclusions were formed using content analysis.

The main result of this thesis was that encountering residents was experienced as qualitative reflection of Blue Ribbon Foundation values. The residents expect people to respect others and receive equal treatment in encounters. Residents felt they had received appropriate guidance and assistance in everyday life and it has helped through a difficult times. Workers have helped the residents in daily routines and created the conditions for improving the quality of life.

This thesis' main conclusion is that organizations values can be used in client work and they can define the work. Caring, genuine concern and equal treatment are strengths in encountering residents. Based on the results caring for others and love for neighbor were experienced in halfway home Pessi.

Keywords: love for one's neighbor, caring, equality, care, qualitative research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO 6
2 ASIAKKAAN KOHTAAMINEN JA EETTISYYS 7
2.1 Asiakkaan kohtaaminen sosiaalialan työssä 7
2.2 Asiakkaan kohtaaminen päihdetyössä 8
2.3 Palveluohjauksellinen työote 10
2.4 Eettiset ohjeet sosiaalialalla ja diakoniatyössä 11
3 KRISTILLINEN IHMISKÄSITYS JA ARVOT 13
3.1 Kristillinen etiikka 14
3.2 Lähimmäisenrakkaus ja kristilliset arvot 15
4 PITKÄAIKAISASUNNOTTOMUUS JA ASUNTO ENSIN -PERIAATE 18
4.1 Asunnottomuus ja pitkäaikaisasunnottomuus käsitteenä 18
4.2 Asunto ensin -periaate ratkaisukeinona pitkäaikaisasunnottomuuteen 19
4.3 Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma 2012–2015 20
4.4 Asunto ensin – periaatteen vaikuttavuus 20
4.5 Opinnäytetyön toimintaympäristö 22
4.5.1 Sininauhasäätiö 22
4.5.2 Puolimatkankoti Pessi ja Toimintakeskus Illuusia 22
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN 24
5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset 24
5.2 Tutkimusmenetelmät ja aineisto 24
5.3 Haastattelujen toteuttaminen 25
5.4 Aineiston analysointi 27
5.5 Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden arviointi 29
6 TUTKIMUSTULOKSET 31
6.1 Haastatteluihin osallistuneet 31
6.2 Kristillisten arvojen merkitys asumisyksikön asukkaille 32

6.3 Tasa-arvo ja erilaisuuden hyväksyminen kohtaamisissa 33
6.4 Välittäminen ja toisen huomioiminen kohtaamisissa 34
6.5 Kunnioitus kohtaamisissa 36
6.6 Toivon ja luottamuksen syntyminen kohtaamisissa 37
6.7 Huolenpito ja asiakkaan oikeuksien puolustaminen 39
6.8 Asukkaiden toiveita kanssakäymiseen asumisyksikössä 40
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA 42
7.1 Arvojen kohtaaminen arjessa 42
7.2 Oma ammatillinen oppiminen opinnäytetyöprosessissa 45
LÄHTEET 47

LIITE 1: Haastattelurunko
LIITE 2: Suostumus haastatteluun
LIITE 3: Saatekirje asukkaalle

1 JOHDANTO

Sosiaalityössä toimiminen edellyttää tietoisuutta yhteiskunnassa esiintyvistä arvoista. Sosiaalityö koskettaa ihmisen sosiaalisia tarpeita, siksi myös yhteisön arvostukset vaikuttavat työhön. Sosiaalityössä on keskeisenä osana ihmisten mahdollisuus toimia ja selviytyä yhteisössä ja yhteiskunnassa. Sosiaalityön arvot tulevat näkyviksi sosiaalityön toimintatavoissa. Arvot eivät toteudu puheena, ne tulevat näkyviksi vasta toiminnan kautta.

Opinnäytetyön aihe pohjautuu Sininauhasäätiön tarpeeseen kartoittaa kristillisten arvojen toteutumista säätiön toiminnoissa. Sininauhaliitossa ja monissa Sininauhaliiton jäsenjärjestöissä on määritelty miten kristillisyys ja kristilliset arvot näkyvät päihdetyössä. Kristillisessä päihdetyössä kristillinen arvomaailma on osa ammatillisuutta. Se ei ole vain työntekijän vakaumus, vaan arvomaailman tulisi näkyä jokaisen työntekijän työssä. Työssä vaikuttavat arvot tulisi olla määritelty ja läpikäyty ja jokaisen työntekijän pitää sitoutua tekemään työtä sovitulla tavalla. (Kiviniemi 2013.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää miten asiakkaat kokevat kristilliset arvot Puolimatkankoti Pessin arjessa. Sininauhasäätiö on aloittanut strategiapäivityksen, jonka tuloksena määritellään, mitä kristillinen työote säätiössä tulisi olla. Sininauhasäätiö on keskittynyt kasvuun, nyt suuntauksena on kristillisyyden näkyminen työssä, johtamisessa ja asumisen arjessa. (Kiviniemi 2013.)

Kristillisiin arvoihin perustuva ihmisten kohtaaminen ja kunnioittaminen on Sininauhasäätiön toiminnan perusta. Henkilökohtaista mielenkiintoa aiheeseen lisäsi opiskelu sosionomi-diakoniksi, joten olen kiinnostunut kristillisiin arvoihin perustuvasta työtavasta. Opinnäytetyön tekemisen yhtenä tavoitteena on vahvistaa omaa ammatillista kehitystä ja antaa valmiuksia asiakkaiden kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen.

2 ASIAKKAAN KOHTAAMINEN JA EETTISYYS

2.1 Asiakkaan kohtaaminen sosiaalialan työssä

Sosiaalialan työn tavoitteena on ihmisten hyvinvoinnin lisääminen. Tätä tukevia keinoja ovat sosiaalisen muutoksen, ihmissuhdeongelmien ratkaisujen ja itsenäisen elämänhallinnan edistäminen. Välineenä käytetään sosiaali- ja käyttäytymisteoreettista sekä yhteiskunnan järjestelmiä koskevaa tietoa ja näiden soveltamiseen tarvittavaa taitoa. Sosiaalialan työ perustuu ihmisoikeuksien ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden periaatteisiin, jotka on kirjattu kansainvälisiin yleissopimuksiin. (Talentia 2012, 5–7.)

Hyvä asiakassuhde on auttamistyön perusta. Asiakas ja työntekijä haluavat yhdessä työskennellä asiakkaan parhaaksi. Hyvä työskentelysuhde on vastavuoroinen ja työskentelysuhteessa asiakas on subjekti. Työntekijä kulkee asiakkaan rinnalla pohtien asiakkaan elämäntilannetta eri näkökulmista. Työskentelyn ei tule perustua vain työntekijän näkemyksiin ja ammattiosaamiseen, vaan työssä tulisi näkyä myös asiakkaan käsitys asioista. Jos asiakkaan äänelle ei jää tilaa, putoaa työskentelystä pohja dialogilta. Hyvän asiakassuhteen elementtejä ovat hyväksyminen, luottamus ja välittäminen. (Särkelä 2001, 27 - 28.)

Asiakkaan aito, läsnä oleva ja kunnioittava kohtaaminen on erittäin tärkeää työskenneltäessä asiakkaiden kanssa. Kohtaamisessa on tärkeää yhteyden ja luottamuksen luominen, jolloin asiakas uskaltaa puhua myös omista epäonnistumisista (Hiltunen, Kujala ja Mattila 2005, 100.) Asiakkaan aidon kohtaamisen lisäksi hyvän kohtaamisen edellytyksiä ovat työntekijän työssään toteuttamat eettiset periaatteet, asiakkaan kokonaistilanteen ymmärtäminen ja palvelujärjestelmän tunteminen. Auttamisen edellytyksenä on tilanteen kokonaisvaltainen ymmärtäminen. Tämä edellyttää kykyä katsoa asiakkaan elämäntilannetta laajasti huomioiden nykytilanteen lisäksi myös menneisyys ja tulevaisuus. Asiakkaan itsensä lisäksi on huomioitava hänen läheisensä ja ympäristönsä. Asiakkaan ongelmat pitäisi tunnistaa kokonaisvaltaisesti, eikä keskittyä vain yhden ongelman ratkaisuun. (Nummela 2011, 112–115.)

Empatia, aitous, asiakkaan kunnioitus ja konkreettisuus liitetään auttajan ominaisuuksiin. Hyvä auttaja kykenee asettumaan asiakkaan asemaan ja tutkimaan tilannetta asiakkaan näkökulmasta. Työntekijä tuo tilanteeseen näkemystä ja jäsennystä omasta näkökulmastaan. Auttajan on oltava selkeä ja luotava selkeitä konkreettisia tulevaisuuden mahdollisuuksia. (Särkelä 2001, 42.)

2.2 Asiakkaan kohtaaminen päihdetyössä

Asenteet päihteitä kohtaan ovat vuosien saatossa vaihdelleet. Aikoinaan suhtautuminen päihteidenkäyttöön oli torjuvaa, siitä saatettiin jopa rangaista. Päihdeongelmiin asennoitumisen muuttuessa ei aina tiedetty miten suhtautua, siitä seurasi kaksinaismoralismia. Runsaskin päihteidenkäyttö saatettiin hyväksyä, mutta riippuvuus päihteisiin oli tuomittavaa. Postmodernilla ajalla ei enää arvotettu asioita. Asiat pikemminkin todettiin. (Mattila 2007, 56.)

Päihdepalvelujen laatusuositusten tavoitteena on lisätä päihdepalvelujen saatavuutta ja parantaa niiden laatua. Laatusuositusten mukaan hyvin toimivassa palvelujärjestelmässä palvelut perustuvat asiakkaiden tarpeille ja oikeuksille. Päihdepalveluilla tulisi tavoittaa heikoimmassa asemassa olevia asiakkaita. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 26.)

Päihdepalveluita järjestettäessä on huomioitava, että asiakkaan perus- ja ihmisoikeudet ja oikeusturva toteutuvat. Lähtökohtana päihdehoidossa ja -palveluissa on asiakkaan ja hänen läheistensä avun, tuen ja hoidon tarve. Periaatteina ovat asiakkaan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, tukeminen omatoimisuuteen ja luottamuksellisuus. Lisäksi asiakkaan osallistuminen hoitoaan koskevaan suunnitteluun, päätöksentekoon ja sisältöön on turvattava. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 15.)

Päihdehoitotyössä puhutaan hoitavasta kohtaamisesta. Ammatillinen, empaattisen hyväksyvä kohtaaminen toteutuu, mikäli työntekijä toisaalta kykenee pitämään toista ihmistä vertaisenaan ja toisaalta erillisenä itsenäisenä yksilönä. Kyetäkseen ammatilliseen ja hoitavaan kohtaamiseen, työntekijällä tulee olla kyky tunnistaa omia tunnetilojaan ja reaktioitaan päihdehoitotyön tilanteisiin.

Ammatillisen kokemuksen karttumisen lisäksi työntekijän oma persoonallinen kasvu ja itsetuntemuksen lisääntyminen mahdollistavat syventyvän hoitavan kohtaamisen. Itsetuntemus ja omien tunteiden tiedostaminen auttaa työntekijää käsittelemään päihdehoitotyössä syntyviä haastavia tilanteita päihteenkäyttäjän inhimillistä kasvua ja terveyttä edistävällä tavalla. (Havio, Inkinen & Partanen 2008, 24–25.)

Hyvää elämää tukevan hoidon tulisi perustua vapaaehtoisuuteen. Vapaaehtoisuus toteutuu tilanteessa, jossa asiakas ilman painostusta osallistuu omaa elämää koskeviin hoidollisiin ratkaisuihin. Tällöin asiakas on oman elämänsä asian tuntija, joka kohtaa hoitoa tarjoavan asiantuntijan. Vapaaehtoisuus vaikuttaa, sekä hoitoon sitoutumiseen, että motivaatioon. Olosuhteet elämässä vaikuttavat motivaatioon. Esimerkiksi pelko parisuhteen tai työpaikan menettämisestä saattaa sitouttaa asiakkaan päihdeongelman hoitoon. Päihteidenkäytön hallitessa elämää valinnanvapaus elämässä kaventuu. (Mattila 2007, 56–57.)

Asiakastilanteissa kohtaavat kaksi omista asioistaan päättävää ihmistä. Asiakas ja työntekijä toimivat itsenäisesti ja molemmilla on velvollisuus kunnioittaa toistensa toimintaa. Molemmat ovat vastuussa omista toimistaan. Ihmisen elämään kuuluu vastuun kantamisen oikeus ja velvollisuus. Ihmisyyden kunnioittaminen ja sen esiin tuominen vahvistaa ja rohkaisee asiakasta ottamaan kiinni elämästään. (Mattila 2007, 57.)

Päihdepalveluja tulisi toteuttaa asiakaslähtöisesti, asiakkaan omia ja hänen läheistensä voimavaroja vahvistaen ja tukien. Työntekijän ja asiakkaan vuorovaikutus perustuu kunnioittavaan, empaattiseen ja asiakasta motivoivaan lähestymistapaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 15.) Hyvä päihdetyö kestää auttajan epätäydellisyyden, sekä asiakkaan erimielisyyden ja kieltäytymisen tarjotusta hoidosta. Päihdetyön arkea on se, että asiakas kieltäytyy hänelle tarjotusta avusta. Asiakkaalla saattaa olla eri mielipide siitä, mikä on hänelle hyväksi. Asiakkaan vastarinta saattaa turhauttaa työntekijää, mutta hänen on mukauduttava asiakkaan ratkaisuun. Erimielisyyksistä huolimatta tulisi pyrkiä jatkamaan yhteistyötä ja toimivan ratkaisun etsimistä. (Mattila 2007, 59.)

2.3 Palveluohjauksellinen työote

Palveluohjausta voisi pitää prosessina, jonka tarkoituksena on määritellä asiakkaalle yksilölliset palvelutarpeet hänen voimavaransa huomioiden. Palveluohjaajan on löydettävä asiakkaan tarpeita parhaiten vastaavat palvelut ja tukimuodot. (Suominen & Tuominen 2007, 7.) Palveluohjaus on työtapa, joka ottaa huomioon asiakkaan elämäntilanteen kokonaisvaltaisesti. Kansainvälisesti puhutaan ”case management” -termistä, joka tarkoittaa asiakkaan kanssa tehtävän työn menetelmää ja ”service coordination” on palveluiden yhteensovittamista organisaatioiden tasolla. (Pietiläinen & Seppälä 2003, 10–11.)

Suominen ja Tuominen ovat päätyneet jakamaan palveluohjauksen kolmeen pääryhmään. Yleinen tai perinteinen malli ei korosta palveluohjaajan ja asiakkaan välistä suhdetta. Palveluohjaajan tulee hallita palvelujärjestelmä, jonka perusteella hän ohjaa asiakkaan oikeiden palvelujen piiriin. Asiakkaalle tehdään hoitosuunnitelma, koordinoidaan hänelle palvelut ja pidetään yhteys erilaisiin palveluntuottajiin. Voimavarakeskeinen palveluohjausmalli korostaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta. Tässä lähdetään liikkeelle asiakkaan omista voimavaroista ja korostetaan hänen tavoitteidensa toteutumisen tärkeyttä. Palveluohjaajan ja asiakkaan välinen luottamus korostuu ja asiakkaan ongelmat tai sairaudet jätetään taka-alalle. Kolmantena ryhmänä Suominen ja Tuominen määrittelevät intensiivisen palveluohjauksen, jota pidetään tunnetuimpana ns. kliinisenä case management mallina. Mallissa ajatellaan, että asiakkaan vaikea tilanne vaatii intensiivistä työotetta, joten palveluohjaajan asiakasmäärät täytyy pitää pieninä. Palveluohjaaja tukee ja ohjaa asiakasta, sovittaa palveluita ja suunnitelmia yhteen ja toteuttaa hoito- ja kuntoutustoimenpiteitä yhdessä asiakkaan kanssa. (Suominen & Tuominen 2007, 31–33.)

Palveluohjaajan tehtävänä on asiantuntijana asiakkaan palvelujen tarpeiden selvittäminen, tarvittavan hoidon suunnittelu, palveluiden yhteen sovittaminen sekä yhteyksien varmistaminen eri palveluntuottajiin. Palveluohjaajalla voi olla samanaikaisesti useita kymmeniä asiakkaita. Palveluohjaajalta edellytetään hyvää palvelujärjestelmän osaamista sekä hallintaa. Työntekijä pitää lisäksi yhteyttä palveluntuottajiin sekä viranomaisiin. (Suominen & Tuominen 2007, 31–

32.) Neuvonta ja ohjaus, jossa asiakas saa apua selvärajaiseen ongelmaan on myös perinteistä palveluohjausta. Asiakkaan palvelutarve selvitetään ja sovitetaan sekä linkitetään palvelu asiakkaan tarpeen mukaisesti. (Hänninen 2007, 16–17.)

Asiakkaan itsemääräämisoikeus korostuu voimavarakeskeisessä palveluohjauksessa. Asiakas määrittää toiminnalle tavoitteet ja työntekijä tukee ja neuvoo, toimien asiakkaan kumppanina ja edunvalvojana. Toiminnan tavoitteena voi olla asiakkaan kuntouttaminen, esimerkiksi asiakkaan sosiaalisia taitoja kehittämällä. Työntekijän tehtävänä on myös osoittaa palveluiden puutteita sekä puolustaa asiakkaan oikeuksia. (Suominen & Tuominen 2007, 31–33.)

Palveluohjauksellinen työote perustuu voimavarakeskeiseen palveluohjaukseen. Tällöin asiakkaan tarvitsemat palvelut varmistetaan ja koordinoidaan. Palveluohjaus toteutuu usein sosiaali- tai terveydenhuollon työntekijän oman toimen ohella. Monia palveluja tarvitsevan asiakkaan lähityöntekijä kokoaa asiakkaan tarvitsemat tuet ja palvelut hänen saatavilleen ja hyödynnetään tarvittaessa myös muita auttajatahoja. (Hänninen 2007, 16–18.)

2.4 Eettiset ohjeet sosiaalialalla ja diakoniatyössä

Kun etiikan voidaan yleisesti katsoa nousevan halusta tehdä oikein, sosiaali- ja terveysalalla eettistä toimintaa ohjaa asiakkaan hyvinvoinnista huolehtiminen ja hänen tarpeisiinsa vastaaminen. Toisen ihmisen hyvinvoinnin turvaamiseksi nousevaa moraalista ajattelua kutsutaan huolenpidon etiikaksi tai hyvinvointietiikaksi. (Juujärvi, Myyry & Pesso 2007, 26.)

Työskenneltäessä monella tapaa marginaalissa olevien asiakasryhmien kanssa korostuu ihmisen kompleksisena kokonaisuutena näkemisen merkitys. Sosiaalialan työ on tasapainoilua asiakkaan itsemääräämisoikeuden, yksityisuuden ja yleisten normien välissä. (Talentia 2012, 5; IFSW 2004.) Ainoan kestävän pohjan eettiselle sosiaalialantyölle muodostaa asiakkaan ihmisarvon ja yksilöllisyyden kunnioittaminen. Eettisesti kestävä työ on jatkuva reflektioprosessi, jossa ei koskaan saavuteta tilaa, jossa pohdinta tulisi tarpeettomaksi. Eettinen pohdinta

on myös työyhteisöllinen asia. Eettisten ongelmien pohtiminen ja ratkaiseminen ei ole vain yksittäisten työntekijöiden tehtävä, vaan työyhteisöjen tulisi tarttua vaikeisiinkin tilanteisiin ja osallistua eettiseen pohdintaan. (Talentia 2012, 6; IFSW 2004.)

Moniarvoistuvassa maailmassa yhteisten ja kaiken kattavien eettisten ohjeiden ja sääntöjen määrittäminen on vaikeaa. Suomalaisen sosiaalityön arvojen voidaan tästä huolimatta katsoa edelleen perustuvan länsimaiselle kristilliselle arvopohjalle. Moniarvoistuvassa yhteiskunnassa on tärkeää tiedostaa, tehdä näkyväksi ja keskustella erilaisista eettisistä näkemyksistä ja arvoista. Sosiaalialan työhön liittyy kiinteästi etiikan ja ihmisoikeuksien pohtiminen, sosiaalialan työn voidaan katsoa alkaneeksi näihin liittyvistä pohdinnoista. (Raunio 2004, 75, 85–86.) Sosiaalialan työhön liittyy valta ja mahdollisuus vaikuttaa asiakkaan elämään ja laajemmin yhteiskuntaan (Talentia 2012, 5; ISFW 2004).

Diakoniatyöntekijöiden liitto julkaisi diakoniatyöntekijöiden eettiset ohjeet 2001. Diakoniatyön eettisenä periaatteena on pyrkiä vähentämään inhimillistä kärsimystä ja toimia ihmisten elinolojen parantamiseksi. Diakoniatyön tulee olla rehellistä, totuudellista ja vastuullista eikä toiminnalla ole muuta päämäärää kuin auttaminen. Diakoniatyön erityisenä tarkoituksena on puolustaa ja suojella niitä, jotka ovat kaikkein heikoimmassa asemassa. (Diakoniatyöntekijöiden liitto 2001.)

Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan jokainen on ainutkertainen ja arvokas ihminen, jota tulee kunnioittaa Jumalan luomana olentona. Ihmisarvo on ehdoton, sillä sen pohjana on Jumalan hyvyys ja täydellisyys. Ihmisarvo ei ole millään tavalla sidottu ihmisen onnistumisiin tai epäonnistumisiin elämässään. Diakoniatyön eettisenä periaatteena on kohdata jokainen ihminen tasavertaisena ja aktiivisena toimijana vuorovaikutuksessa. Avuntarvitseminen ei tee ihmisestä alisteista auttajaan nähden, vaan diakoniatyössä ollaan tasavertaisina Jumalan edessä. (Diakoniatyöntekijöidenliitto 2001.)

3 KRISTILLINEN IHMISKÄSITYS JA ARVOT

Kristillisen ihmiskäsityksen pohjana on Raamattu. Olennaista kristilliselle ihmiskäsitykselle on ihminen ”Jumalan kuvana”. Ihmistä eivät määrittele ihmisen teot, vaan ihminen määräytyy Jumalasta. Kristillinen ihmiskäsitys määrittelee ihmisen suhteen Jumalaan ja toisiin ihmisiin. Ihmisten välisiä suhteita kuvataan Rakkauden kaksoiskäskyllä. Kristilliseen ihmiskäsitykseen kuuluu keskeisesti lähimmäisenrakkaus. Kaikki ihmiset ovat Jumalan luomia, rakastaessaan ja auttaessaan lähimmäisiään ihminen palvelee samalla Jumalaa. (Niemelä 2002, 88–89.) Ihminen on luotuna sielun, hengen ja ruumiin muodostama kokonaisuus, kaikki alueet elämästä ovat siksi tärkeitä. Perustan kaikelle auttamiselle muodostaa käsitys ihmisestä. Ihmiskäsitys vaikuttaa suhtautumiseen toisiin ihmisiin ja apua tarvitsevien kohtaamiseen. Uskonnollinen ihmiskäsitys on kokemuksellinen, velvoittaa eksistentiaalisesti ja liittyy elämän mielekkyyskysymyksiin. (Rättyä 2012, 81.)

Kristilliselle ihmiskäsitykselle on olennaista ihmisen syntisyys. Syntiinlankeemuksessa ihminen on kadottanut olemuksensa ja vieraantunut itsestään ja Jumalasta. Perisynti kuuluu ihmisyyteen, mutta ihmisten on pyrittävä toimimaan vastuullisesti ja rakastamaan lähimmäisiään. Muista ihmiskäsityksistä kristillisen ihmiskäsityksen erottaa kristilliseen ihmiskäsitykseen kuuluva pelastusoppi. Kristinuskon mukaan ihminen on lunastettu ja hänen syntinsä sovitettu. Ihmisen kehittyminen Jumalan kuvaksi on mahdollista kristinuskon mukaan sovituksen ja lunastuksen kautta. (Niemelä 2002, 89–90.)

Auttamisessa on keskeistä Jumalan rakkauden, huolenpidon ja armon välittäminen toiselle. Auttaminen perustuu lähimmäisenrakkauteen ja evankeliumin todeksi elämiseen arjen keskellä. Luottamus, kiireettömyys, kokonaisvaltainen kohtaaminen, todesta ottaminen, läsnäolo, toisen osaan asettuminen, asiakaslähtöisyys ja yhteistyö ovat kristillisen ihmiskäsityksen mukaisia, auttamista ohjaavia periaatteita. Kokonaisvaltainen kohtaaminen merkitsee fyysisten, psyykkisten, sosiaalisten ja hengellisten puolten huomioimista. Läsnäolo ja toisen

osaan asettuminen mahdollistaa ihmisen todellisen kohtaamisen. (Rättyä 2012, 82–83.)

3.1 Kristillinen etiikka

Kristillinen etiikka ei ole filosofisessa mielessä etiikkaa. Kristillisellä etiikalla on kuitenkin ollut ja on edelleen merkitystä lähimmäisapua painottavien toimijoiden moraalissa, arvoissa ja asenteissa. Kristilliseen etiikkaan kuuluu olennaisena Jumalalta saadun hyvän vastaanottaminen ja välittäminen eteenpäin. Koska kaikki hyvä tulee Jumalalta, on myös ihmisten hyvien tekojen tultava Jumalalta. Jumalan tahto ja toiminta toteutuu ihmisten pyyteettömässä, toisten hyvää etsivässä rakkaudessa. (Hiilamo & Hiilamo 2007, 33.) Luterilaisella kirkolla ei ole yksiselitteistä vastausta eettisiin kysymyksiin. Etiikan perustaksi on erilaisia vaihtoehtoja: luonnolliseen moraalilakiin perustuva moraalinen harkinta, Raamatun eettiset ohjeet ja luonnollisen moraalilain sekä raamattuun perustuvan etiikan yhdistelmä. (Kirkkohallitus 2005, 68.)

Ensimmäisenä vaihtoehtoisena mallina pohjoismainen luterilaisuus on suosinut ajatusta järkeen sisältyvästä luonnollisesta moraalilaista, joka on kaikille ihmisille yhteinen. Moraalilain sisältönä on yleinen rakkauden vaatimus, eli käsky toimia rakkauden mukaisesti tulee sydämestä. Luonnollinen moraalilaki ei anna ohjeita miten eri tilanteissa olisi toimittava, toimintaan vaikuttavat tilanteen asettamat ehdot ja ihmisen moraalinen harkinta. (Kirkkohallitus 2005, 68–69; Hiilamo & Hiilamo 2007, 33–34.)

Toisessa mallissa pyritään välttämään yleisen rakkauden vaatimusten epämääräisyys. Mallin mukaan ihmisen luonnollinen moraalitaju on turmeltunut tai niin heikko, ettei sen varaan pysty rakentamaan yhteiskunnallista järjestystä. Tässä mallissa kristillisen rakkauden kriteerit ovat Raamatun käskyt ja ohjeet. Moraaliselle harkinnalle ei jää tilaa, etiikka on käskyjen ja ohjeiden noudattamista. (Kirkkohallitus 2005, 70–71; Hiilamo & Hiilamo 2007, 34–35.)

Kolmas malli on luonnollisen moraalilain ja erityisen kristillisen etiikan yhdistelmä. Ensimmäisen mallin kanssa yhteistä on se, ettei yleisinhimillistä ja kristillistä etiikkaa eroteta sisällöllisesti. Mallissa painotetaan kuitenkin kahta seikkaa: Ensinnäkin Raamatun käskyä rakastaa Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistä kuin itseään sekä toiseksi lähimmäisen tarpeen huomioimista ja hänen hyvänsä edistämistä moraalisesti oikeana ja hyvänä ratkaisuna. (Kirkkohallitus 2005, 72–74; Hiilamo & Hiilamo 2007, 35.)

3.2 Lähimmäisenrakkaus ja kristilliset arvot

Kristillisen etiikan keskeinen periaate on lähimmäisenrakkaus. Lähimmäisellä tarkoitetaan kristinuskossa ihmistä, joka tarvitsee apuamme eikä selviä ilman meitä. Lähimmäisenrakkaus rikkoo perhe- ja heimomoraalin rajat ja estää viholliskuvien ja syntipukkien syntymisen. Meidän on puolustettava ja arvostettava myös muita, sen sijaan, että puolustamme vain omiamme. (Lindqvist 1998, 84–86.)

Luterilaisen diakonian teologian lähtökohtina pidetään kolmea Raamatun kohtaa. Ensimmäinen on vertaus laupiaasta samarialaisesta (Luuk. 10:25–37). Vertauksen avulla Jeesus opetti, kuka on lähimmäinen ja miten lähimmäistä rakastetaan. Kertomuksessa arvostetut merkkihenkilöt hylkäävät apua tarvitsevan, mutta kaikkien halveksima samarialainen on todellinen lähimmäinen. Lähimmäisenrakkaudessa ei ole tärkeintä, kuka auttaa, kunhan hädässä olevaa autetaan. Toinen esimerkki on kertomus, jossa Jeesus parantaa sokean kerjäläisen (Mark. 10:46–52). Kertomus tuo esille olennaisen piirteen lähimmäisenrakkaudesta. Jeesus tiesi sokean toiveen, mutta kysyi kuitenkin mitä hän tarvitsee. Ei siis pyritä vastaamaan kuviteltuihin tarpeisiin, vaan siihen mitä oikeasti tarvitaan. (Kopperi 2007, 144.) Kolmantena esimerkkinä Jeesuksen vuorisaarnan kultainen sääntö (Matt. 7:12). Kultainen sääntö korostaa toisen osaan asettumista lähimmäisenrakkauden osoituksena. Kultainen sääntö toteutuu, kun asetumme lähimmäisen asemaan ja mietimme, mitä haluaisimme itsellemme tehtävän heidän asemassaan. (Kopperi 2007, 145; Mannermaa 1995, 91.)

Kristillinen kirkko tekee työtä arvomaailman terveenä pitämiseksi kristillisten arvojen pohjalta. Jumala antaa elämän, hän antaa myös arvon. Jokainen elämä on erityinen ja arvokas, eikä kukaan voi korvata toista. (Jokinen 1999, 28.) Jokaisen luovuttamaton perusarvo, ihmisarvo, on ihmisoikeussäädösten perusta ja ydin. Ihmisellä on oikeus nauttia perusihmisoikeuksista. Ihmisarvon tunnustaminen antaa lähtökohdat ihmistenväliselle kanssakäymiselle ja yhteiskunnan toiminnalle. Käytännöllinen etiikka syntyy ihmisarvoajattelun pohjalta. Ihmisarvoa ei tarvitse hankkia, vaan kaikki syntyvät vapaina ja tasavertaisina. Kenelläkään ei ole oikeutta vaatia oikeuksia tai vapauksia, joita ei antaisi toiselle. Kenenkään ihmisarvoa ei saa loukata, eikä ketään ei saa kohdella nöyryyttävästi tai alentavasti. Oman arvon tunto toimii riippumattomuuden ja vapauden lähteenä. Jokaisella on velvollisuus ottaa toisten ihmisarvo ja ihmisoikeudet huomioon. (Pietilä 2003, 47–48.)

Kristillinen ajattelu ei aseta ihanteeksi virheetöntä ja muista riippumatonta ihmistä. Kristillisen luomisuskon mukaan Jumala on luonut ihmisen omaksi kuvakseen, joten jokaisen ihmisen elämä on pyhää ja loukkaamatonta, arvokasta sinänsä. Se hyväksyy ihmisten erilaisuuden ja keskinäisen tarvitsevuuden. Kristinuskon sanoman ytimessä on vahva yhdenvertaisuuden säie. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

Toivo herättää luottamusta. Toivo edellyttää kuitenkin uskoa. Ilman uskoa toivon ylläpitäminen on kuitenkin vaikeaa, sillä toivon tarkoituksena on pyrkiä päämäärään. Usko luo perustan sille, että toivoa voi syntyä. Toivon avulla pystymme heijastamaan asenteitamme, sekä positiivisia että negatiivisia. Toivo luo edellytykset itsekunnioitukselle ja rakkaudelle. (Jokinen 1999, 122.)

Riikka Rimpeläisen opinnäytetyö kertoo päihdetyöntekijöiden arvoista. Opinnäytetyön mukaan kristillisessä päihdetyössä kristilliset arvot ovat kaiken toiminnan pohjana. Kristilliset arvot näyttäytyvät kristillisen päihdetyön ammattilaisten asenteissa ja käyttäytymisessä. Työntekijät kokevat kristillisen päihdetyön mielekkäänä ja toimivana. Kristillisyys koetaan päihdetyössä ennen kaikkea voimavarana. Työntekijät saavat voimaa, viisautta, kykyjä ja ymmärrystä päihdetyöhön oman hengellisen vakaumuksen kautta. (Rimpeläinen 2006, 54–56.)

Tomi Lammen opinnäytetyö Kristillinen päihdetyö ja uskon merkitys raitistumisprosessissa tutki uskon ja kristillisen päihdekuntoutuksen vaikutusta päihdeongelmaisten raitistumisessa, sekä uskon ja kristillisen päihdekuntoutuksen vaikutusta elämänhallinnan eheydessä ja raittiina pysymisessä. Sisäisen arvomaailman muutoksella voimaannutaan taisteluun päihdeongelmaa vastaan. Arvomaailman muutos vaikutti myös siten, että halu auttaa toisia kasvoi lähimmäisenrakkauden löytymisen myötä. (Lampi 2011, 39–41.)

4 PITKÄAIKAISASUNNOTTOMUUS JA ASUNTO ENSIN -PERIAATE

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen ARAn selvityksen "Asunnottomat 2013" mukaan Suomessa oli vuoden 2013 lopussa 7500 yksinäistä asunnotonta ja 420 asunnotonta perhettä (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, 2014). Sininauhasäätiö toimii asunnottomuuden vähentämiseksi, päihde- ja mielenterveyspalveluiden vahvistamiseksi ja kehittämiseksi sekä yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistamiseksi. Asunnottomuuden vähentäminen ja poistaminen on yhteiskunnalle taloudellisesti kannattavaa ja tarkoituksenmukaista. Asunnon myötä vähenevät sairaala- ja muut laitosjaksot, sekä asunnottomuudesta aiheutuvat muut välilliset kustannukset, kuten poliisin ja vankeinhoidon kustannukset. Ennen kaikkea kyse on kuitenkin inhimillisyydestä. Jokaisella tulee olla oikeus ihmisarvoiseen asumiseen ja kotiin. Asunto ensin -periaatteen mukaan asunto on edellytys myös muiden elämänhallintaa liittyvien asioiden ratkomiselle ja avun vastaanottamiselle. (Sininauhasäätiö 2014a.)

4.1 Asunnottomuus ja pitkäaikaisasunnottomuus käsitteenä

Asunnottomuus merkitsee muutakin kuin kavereiden luona kiertelyä ja kadulla elämistä. Joskus paikka löytyy kodittomien asuntolasta, turvakodista tai hätämajoituksesta. Laitoksissa on henkilöitä, jotka eivät tiedä hoidon jälkeisestä asumisesta, asunto olisi kuitenkin toipumisen ja yhteiskuntaan takaisin integroitumisen edellytys. Asunnottomuus on ihmiselle kaikkiin elämän osa-alueisiin vaikuttava kriisitila. Usein hätä on niin suuri, ettei itse jakseta tarttua oman elämän asioihin. (Puuska 2012, 141–142.)

Asunnottomuutta tutkittaessa on asunnottomuuden määrittely keskeisessä asemassa, sillä määrittely rajaa tutkimuksen kohteen, laajuuden ja tulokset. Asunnottomiksi voidaan määritellä vain ulkona asuvat, toisaalta myös puutteellisissa oloissa asuvat ja asunnottomuusuhan alaiset. Pohdittaessa asunnottomuutta voidaan kodin käsite jakaa erilaisiin osa-alueisiin: fyysinen alue, jossa koti kattaa asumistarpeet; sosiaalinen alue, jossa koti mahdollistaa yksityisyyden ja sosiaaliset suhteet sekä legaalinen alue, jossa kodin hallintaan on yksin-

omainen ja laillinen oikeus. Näiden osa-alueiden puuttuminen määrittelee asunnottomuutta. (Kostiainen & Laakso 2013. 26–27.)

Pitkäaikaisasunnottomalla tarkoitetaan henkilöä, joka on ollut sosiaalisten tai terveydellisten syiden vuoksi yli vuoden ajan asunnoton tai joka on ollut kolmen viime vuoden ajan toistuvasti ilman asuntoa. Asunnottomuuteen liittyy usein päihdeongelman kaltaisia sosiaalisia syitä, mutta monesti ongelmat ovat taloudellisia kysymyksiä. Erityisesti kasvukeskuksissa on puutetta kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista. (Ympäristöministeriö 2013.)

4.2 Asunto ensin -periaate ratkaisukeinona pitkäaikaisasunnottomuuteen

Asunto ensin -periaatteessa on kysymys asumisen aseman tunnustamisesta keskeisenä yksilöllisenä tarpeena. Nykyinen palvelujärjestelmä noudattaa pääsääntöisesti niin kutsuttua portaittaista asuttamismallia; yksilöiden tulee sosiaalisen kuntoutumisen portaissa etenemällä ikään kuin ansaita oikeus omaan kotiin. Yksilöiden puutteelliset kyvyt, taidot ja motivaatio sekä palvelujärjestelmän sisäiset katkokset johtavat palvelujärjestelmän portailta tipahtamiseen aina uudestaan ja uudestaan alas ja monissa tapauksissa kirjaimellisesti suoraan kadulle. Kriittisimpien näkemysten mukaan nykyinen palvelujärjestelmä pahimmillaan vain ylläpitää sitkeää pitkäaikaisasunnottomuutta. Portaittainen järjestelmä toimii motivoituneiden ihmisten tapauksessa, mutta miten käy, jos ei sitouduta palveluihin? (Asunto ensin, i.a.)

Asunto ensin -periaatteen mukaan asunto on ensimmäinen lähtökohta ja perusedellytys sosiaalisen kuntoutumisen prosessin käynnistämiselle ja onnistumiselle. Asunto ensin -mallissa yksilön asuminen turvataan tarvittavin tukipalveluin ja tarvittavat sosiaalisen kuntoutumisen prosessit käynnistetään asumisen vakiinnuttua. Suomessa on viime vuosina perustettu joitain Asunto ensin -periaatteen mukaan toimivia asumisyksiköitä. Yksiköissä on kyetty asuttamaan usein pitkään kaduilla varsin epäinhimillisissä olosuhteissa eläneitä moniongelmaisia pitkäaikaisasunnottomia. (Asunto ensin, i.a.)

4.3 Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma 2012–2015

Hallituksen asuntopoliittisissa linjauksissa lähtökohtana on se, että mahdollisuus kotiin eli ”omaan nimeen ovessa” kuuluu jokaisen ihmisoikeuksiin. Pitkäaikaisasunnottomuus halutaan poistaa Suomesta kokonaan ja ihmisille halutaan tarjota riittävästi tukea asumiseen. Hallituksen pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma (PAAVO II) pyrkii vuosien 2012–2015 aikana pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen vuoteen 2015 mennessä ja vähentämään pitkäaikaisasunnottomuuden riskiä tehostamalla sosiaalisen vuokra-asuntokannan käyttöä ja ennaltaehkäisemällä asunnottomuutta. (Ympäristöministeriö 2013.)

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelman tarkoituksena on lisätä vuoteen 2015 mennessä noin 1250 asuntoa tai hoitopaikkaa pitkäaikaisasunnottomille sekä tarjota sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja erityisryhmille. Ohjelman avulla halutaan lisätä nimenomaan pysyvää, pääosin vuokra-asumista. Ajanmukaisilla tuki- ja palveluasunnoilla pyritään korvaamaan asuntolat ja muut tilapäiset majoitustilat. Näin sekä päihdeongelmaisten että mielenterveyskuntoutujien asumisoloja ja kuntoutumismahdollisuuksia parannetaan merkittävästi. Kuntien on varauduttava järjestämään ihmisille ratkaisuja lyhytaikaiseen kriisiasumiseen, jos asunnottomuus tulee heille äkillisenä tilanteena. Ohjelman linjaamilla toimenpiteillä tuetaan riittävää vuokra-asuntojen uudistuotantoa. Yleishyödyllisiä toimijoita kannustetaan rakennuttamaan valtion tukemia vuokra-asuntoja. Lisäksi ohjelmalla haetaan tehokkaita tapoja tukea maahanmuuttajien ja nuorten asumista. (Ympäristöministeriö 2013.)

4.4 Asunto ensin – periaatteen vaikuttavuus

Asunto ensin -yksiköiden kustannusvaikuttavuus – vertailussa mielenterveys- ja päihdekuntoutujien yksiköt, kohteena oli kaksi Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmaan 2012–2015 kuuluvaa asumispalveluyksikköä. Yksiköissä toimitaan Asunto ensin -periaatteen mukaisesti eli asunto nähdään lähtökohtana ja perusedellytyksenä sosiaalisen kuntoutumisen prosessin käynnistymiselle. Tutkimuksessa selvitettiin Asunto ensin -yksiköissä asuvien henkilöiden asumisen kustannusten lisäksi sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä poliisin palvelui-

den käyttöä ennen yksikköön muuttoa ja yksikössä asumisen aikana. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Asunto ensin -mallilla on ollut selkeitä myönteisiä vaikutuksia sekä palveluiden käyttöön ja niistä aiheutuviin kustannuksiin että asukkaiden elämänlaatuun. Päihdekuntoutujien osalta asumisella oli huomattavia positiivisia vaikutuksia asukkaiden elämään. Päihdekuntoutujien asumisen turvaamisella ja asiakkaiden saattamisella tarvitsemiensa palveluiden piiriin, heidän käyttämän laitoshoidon määrä ja kustannukset vähenivät merkittävästi. Asunnottomien asuminen on järjestetty asumisen tukipalveluin asumisyksiköissä tai hajasijoitetuissa asunnoissa. Lisäksi asukkaille on järjestetty kuntoutumista tukevia palveluja. Asumisen turvaamisella on luotu edellytykset asunnottomien kokonaisvaltaisen kuntoutusprosessin käynnistymiselle. (Sillanpää 2013, 29–32.)

Ympäristöministeriön teettämän tutkimuksen mukaan Asunto ensin - mallin etuna on asukkaan ohjauksen ja tuen avulla saavutettavat säästöt laitos- ja hoitokustannuksissa. Lisäksi erilaisten kriisipalveluiden, kuten poliisin ja ambulanssin käyttöä on pystytty vähentämään. Tulosten mukaan asukkaiden elämänlaatu on parantunut oman asunnon tarjoaman yksityisyyden avulla. Elämänlaatu on parantunut myös terveyspalveluiden käytön ja alkoholin käytön vähentymiseen myötä. (Ympäristöministeriö 2011, 87.) Myös Sillanpää on saanut saman tyyppisiä tuloksia.

Sillanpään mukaan asumispalveluyksiköiden keskeisimpänä hyötynä koetaan henkilökunnalta saatu apu. Lomakkeiden täyttöön ja asiointiin liittyviin asioihin henkilökunnasta on ollut apua. Selvityksen mukaan asukkaat arvostivat saatavilla olevaa tukea ja apua. Lisäksi asumispalveluyksiköissä tarjolla ollut työtoiminta koettiin päihteettömyyttä edistävänä. (Sillanpää 2013, 26.)

4.5 Opinnäytetyön toimintaympäristö

4.5.1 Sininauhasäätiö

Sininauhasäätiön perustehtävä on pitkäaikaisasunnottomien päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivien ihmisten auttaminen lähimmäisenrakkauden pohjalta. Tämä tarkoittaa asuntojen hankkimista ja asukkaiden tarvitseman tuen järjestämistä asumisen turvaamiseksi. Merkittävä osa on myös toimivien yhteistoiminnallisten foorumien, kuten päivätoimintakeskusten kehittämisellä ja työtoiminnan järjestämisellä. Työssä merkittävä rooli on vertaistuella ja vapaaehtoistyöllä. Sininauhasäätiö toimii yhteistyössä muiden järjestöjen, kuntien ja seurakuntien kanssa. (Sininauhasäätiö 2014b.)

Sininauhasäätiön toimintaa ohjaavat kristilliset arvot, joista näkyvimpiä ovat ihmisarvon tunnustaminen, luomisesta lähtevä tasa-arvo, lähimmäisen rakkauteen perustuva välittäminen ja toivon näköalan tuominen. Tärkeä osa asiakastyötä on asiakkaiden perusoikeuksien puolustaminen. Sininauhasäätiön yksiköiden elämisessä näkyy yhteenkuuluvaisuus, kunnioitus muita kohtaan ja toisten erilaisuuden hyväksyminen. (Sininauhasäätiö 2014b.)

4.5.2 Puolimatkankoti Pessi ja Toimintakeskus Illuusia

Sininauhasäätiön Puolimatkankoti Pessissä (Mäkelänkatu 50, Helsinki) järjestetään asumista helsinkiläisille pitkäaikaisasunnottomille. Pessissä on 82 asuntoa pitkäaikaisasunnottomille. Asumisen tavoitteena on mahdollistaa asukkaalle pysyvä asuminen ja selviytyminen yhteiskunnassa, sekä parantaa ja vakiinnuttaa asukkaan edellytyksiä kohentaa ja säilyttää toimintakykynsä. Asumiseen hakeudutaan Helsingin sosiaaliviraston sosiaalipalvelujen asumisen tukiyksikön kautta. (Sininauhasäätiö 2014c.)

Puolimatkankoti Pessin asukkaat asuvat omissa kodeissaan, yksiöissä tai kaksioissa, joissa on vähintään keittonurkkaus sekä inva-mitoitettu wc ja suihku. Suurin osa puolimatkakodin tiloista on esteettömiä. Puolimatkankodissa toteutetaan asunto ensin -periaatetta eikä asukkailta edellytetä päihteettömyyttä. Asu-

kasvalinta tehdään yhdessä sosiaalitoimen kanssa. Asukkaiden asuminen pohjautuu huoneenvuokralain mukaiseen vuokrasopimukseen, joka on voimassa toistaiseksi. Asukkailta edellytetään palvelusopimusta. (Sininauhasäätiö 2014c; Marttinen 2014.)

Henkilökunta tukee asukkaiden kuntoutumista ja päihteiden käytön vähentämistä tai lopettamista. Jokaiselle asukkaalle tehdään asumisen alkaessa tuen tarpeen arviointi. Tuen tarpeen arviointi päivitetään yhdessä asukkaan kanssa säännöllisin väliajoin. Itsenäisempään asumiseen siirtymistä tuetaan kun siihen on edellytyksiä. Keskeisenä osana kokonaisvaltaisessa asiakastyössä on asiakkaiden perusoikeuksien puolustaminen. (Sininauhasäätiö 2014c; Marttinen 2014.)

Kaikille avoin toimintakeskus Illusia sijaitsee Puolimatkankoti Pessin yhteydessä. Toimintakeskuksen tilat toimivat kohtaamispaikkana, jossa voidaan tavata muita ihmisiä, lukea päivän lehdet, katsoa TV:tä, käyttää Internetiä ja saada vertaistukea. Toimintakeskuksen yhteydessä toimii yhteistyössä Sininauhasäätiön kanssa Vailla Vakinaista Asuntoa ry:n yökahvila Kalkkers. Yökahvila on kaikille avoin paikka, johon voi piipahtaa ja josta saa tukea sekä suojaa ja lämpöä yöaikaan. Toimintakeskuksen työntekijät toimivat palveluohjauksellisella työotteella neuvoen, opastaen sekä tarvittaessa avustaen erilaisten tukien ja palveluiden hakemisessa. Toimintakeskuksen käyttäjiä aktivoidaan osallistumaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. (Sininauhasäätiö 2014d.)

Puolimatkankoti Pessin sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutuksen saanut henkilökunta vastaa asukkaille tarjottavan tuen ja ohjauksen antamisesta. Henkilökuntaan kuuluu palvelu yksikön päällikkö ja vastaava palveluohjaaja, asumisohjaajia sekä 2 palveluohjaajaa. Henkilökunta on läsnä viikon jokaisena päivänä ympärivuorokautisesti. Talossa asuvat sosiaaliset talonmiehet täydentävät muuta henkilökuntaa ja toimivat tilanteen mukaan kokoaikaisten työntekijöiden rinnalla ja työpareina. (Sininauhasäätiö 2014c; Marttinen 2014.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Sininauhasäätiön asukkaiden kokemuksia kristillisistä arvoista asumispalvelujen arjen toiminnassa. Asukkaiden kokemuksia analysoimalla saadaan käsitys, miten kristilliset arvot koetaan ja mikä on niiden merkitys asukkaille.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä kristilliset arvot merkitsevät asumisyksikön asukkaille?
2. Miten kristilliset arvot näkyvät asumisyksikön arjessa suhteessa muihin asukkaisiin ja suhteessa työntekijöihin?
3. Miten asukkaat toivovat kohtaamisten toteutuvan asumisyksikössä?

Selvittämällä vastauksia tutkimuskysymyksiin saadaan tietoa asukkaan kokemuksista ja siitä, miten Sininauhasäätiön arvot toteutuvat käytännössä. Tiedon perusteella voidaan kehittää toimintaa entistä paremmin arvojen suuntaiseksi.

5.2 Tutkimusmenetelmät ja aineisto

Valitsin omaksi tutkimusmenetelmäksi kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen. Tutkimusmenetelmän valintaan vaikutti se, että arvoja on haastavaa tutkia määrällisen tutkimuksen metodeja käyttäen. Arvojen tutkiminen vaatii tarkastelua kokonaisvaltaisesti ja eri näkökulmista, jolloin laadullinen tutkimus oli sopiva valinta aiheelle. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana pidetään elämän todellisuuden kuvaamista. Tällöin täytyy ymmärtää, että vastaukset ovat moninaisia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa saadaan laadullisia vastauksia, kvantitatiivinen tutkimus taas tuottaa määrällisiä vastauksia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 151–152.)

Tässä opinnäytetyössä käytin aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua, joka on yleinen laadullisessa tutkimuksessa. Haastattelu on tiedonkeruumenetelmä, jossa ollaan vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Haastattelun etu on joustavuus aineistonhankinnassa. Haastattelua voi säädellä tilanteen mukaan. Yhtenä haasteena haastattelussa on ajankäyttö. Haastatteluiden tekeminen ja valmistelu vievät aikaa. Haasteena on myös luotettavuus, haastateltavat saattavat puhua eri tilanteissa eri tavalla, joten tulosten yleistämistä olisi tämän vuoksi vältettävä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 71, 191–194.)

Opinnäytetyöni aineiston keräämiseen sopi puolistrukturoitu teemahaastattelu. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 48) mukaan teemahaastattelu tuo haastateltavien äänen kuuluviin. Teemahaastattelu huomioi ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48.) Teemahaastattelussa haastattelijan kysymät teemat ovat valmiina, mutta tarkkoja kysymyksiä ei ole. Strukturoidussa haastattelussa on valmiina tarkat kysymykset. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 195.) Valitsemani tutkimusmetodi on näiden haastattelutyylien välimuoto. Valitsin haastatteluihin teemat ja laadin niihin liittyviä apukysymyksiä. Tällä tavoin sain kohdistettua kysymykset (Liite 1.) aihealueisiin joita halusin, mutta jätin tilaa haastateltavien omalle äänelle. Haastatteluteemat pohjautuvat Sininauhasäätiön arvoihin ja laadukkaaseen kohtaamiseen.

5.3 Haastattelujen toteuttaminen

Haastattelin asukkaita loka-marraskuussa 2013 Puolimatkankoti Pessin tiloissa Helsingissä. Olin haastattelujen aikaan sosionomi(AMK)-diakonin koulutukseen sisältyvässä harjoittelussa Puolimatkankoti Pessissä. Työskentelin kesällä 2013 Pessin yhteydessä sijaitsevassa Päiväkeskus Illuusiassa, joten olin työskentelyn kautta tutustunut Puolimatkankoti Pessin toimintatapoihin ja arvomaailmaan. Tämä helpotti keskittymistä haastatteluihin. Ennen haastatteluita esitin haastattelurungon ja tutkimussuunnitelman Puolimatkankoti Pessin palveluyksikön päällikölle. Ennen haastatteluita jätin yhteystietoni ja saatekirjeen haastatteluista kiinnostuneille asukkaille (Liite 3). Toiveeni oli tavoittaa mahdollisimman heterogeeninen haastattelujoukko. Halusin, että haastatteluissa nousisi esiin mo-

nenlaisia kokemuksia ja näkökulmia Puolimatkankodin toiminnoista ja työntekijöiden toiminnasta. Haastatteluiden yhdistäminen harjoitteluun helpotti niiden tekemistä, asukkaiden elämä on epäsäännöllistä ja siksi sopivan hetken valinta oli erityiseen tärkeää.

Haastateltavia lähestyin ensimmäisen kerran syyskuussa 2013 Pessin yhteydessä sijaitsevassa Päiväkeskus Illuusiassa. Pessin henkilökunnalle toimitettiin infokirje haastattelusta ja henkilökunta tiedotti asiasta asukkaita. Infokirjeessä kerrottiin opinnäytetyöstä ja pyydettiin haastattelusta kiinnostuneita infotilaisuuteen toimintakeskus Illuusian tiloihin. Infotilaisuuteen ilmaantui 3 haastatteluista kiinnostunutta. Haastattelujen suorittamisen aikaan asukastiloissa ja toimintakeskuksessa oli nähtävillä saatekirje yhteistietoineen, jolloin haastatteluista kiinnostuneet saattoivat ottaa yhteyttä henkilökuntaan tai opinnäytetyöntekijään. Haastateltavia valittiin yhdessä Puolimatkankoti Pessin työntekijöiden kanssa, tarjoten asiasta kiinnostuneille mahdollisuus tuoda oma mielipiteensä esiin.

Puolimatkankoti Pessin asukkaista osa käyttää päihteitä. Haastattelupyynnöt esitettiin silloin, kun asukas ei ollut päihtynyt. Haastateltaville asukkaille kerrottiin tutkimuksen luonteesta suullisesti ja infokirjeen avulla. Haastateltavilta pyysin kirjallisen suostumuksen haastatteluun ja haastattelumateriaalin käyttöön opinnäytetyössä. Asukkaista, joille haastattelupyyntö esitettiin, kolme ei suostunut haastateltavaksi. Haastateltuja oli yhteensä kahdeksan, heistä naisia oli neljä ja miehiä neljä. Haastatteluun osallistuneet olivat asuneet Puolimatkankodissa vähintään puolentoista vuoden ajan. Haastateltavilla oli kokemusta Puolimatkankodin eri toiminnoista. Tällöin pystyin tutkimaan laajasti Puolimatkankodissa tapahtuvia kohtaamisia, keskittymättä johonkin tiettyyn osa-alueeseen toiminnassa. Huomionarvoista oli, että naiset suhtautuivat haastattelupyyntöön positiivisemmin: kaikki haastattelusta kieltäytyneet olivat miehiä. Haastattelupyyntöjä esitettäessä asukkaat miettivät mahdollisuuttaan osallistua tutkimukseen, joka käsittelee kristillisiä arvoja. He miettivät sopivuuttaan haastatteluun, jos eivät mielestään olleet uskonnollisia tai olivat eronneet kirkosta. Selvitin haastateltaville, että tämä ei ole esteenä osallistumiselle. Viimeisiä haastatteluita suoritettaessa Sininauhasäätiö oli paljon esillä mediassa ja tämän seurauksena asukkaat olettivat, että haastattelut suorittaa jonkin tiedotusvälineen toimit-

taja ja suhtautuminen oli harkitsevampaa, ennen kuin selvitin, mikä on haastattelun tarkoitus.

Haastattelut kestivät 30–90 minuuttia. Haastattelut tallennettiin asukkaan luvalla. Haastatteluiden avulla selvitettiin miten Sininauhasäätiön arvot näkyvät asukkaan arjessa. Minulla oli käytössä haastattelurunko (Liite 1), joka ohjasi haastatteluja. Puolistrukturoidussa haastattelussa pääpaino oli kuitenkin asukkaan kertomalla. Haastatteluiden tunnelma oli mielestäni rento ja keskusteleva. Tutkijana minulle oli tärkeää, ettei haastattelutilanne tunnu haastateltavasta epämiellyttävältä ja haastateltavalle jäisi positiivinen tunne haastattelun jälkeen.

5.4 Aineiston analysointi

Aineiston analyysillä tarkoitetaan tutkimuksessa kerätyn aineiston analysoimista tulosten esille tuomiseksi. Analyysivaiheessa perehdytään aineistoon ja päätetään, mikä aineistossa on tutkimuskysymysten näkökulmasta kiinnostavaa. Kun tutkija käy aineistoa läpi, hän erottelee tutkimuksen kannalta kiinnostavat asiat. Tämän jälkeen keskitytään nimenomaan tähän osaan aineistoa. Kaikki muu tieto jätetään pois tutkimuksesta. Pois jätettyä aineistoa voidaan kuitenkin ehdottaa jatkotutkimuskohteeksi. Tämän jälkeen aineisto ryhmitellään ja kategorisoidaan. Lopuksi kirjoitetaan yhteenveto esiin nousseista tuloksista. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 91–92.)

Analysoin opinnäytetyöni aineiston soveltamalla laadullista sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysissä on tärkeää, ettei aineiston informaatio katoa. Sisällönanalyysi voidaan tehdä teorialähtöisesti, teoriasidonnaisesti tai aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysimallissa aineistosta nousee tuloksia, joita ei ole ennalta sidottu teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 110–113.) Analysointimallikseni valitsin aineistolähtöinen sisällönanalyysimalli sen vuoksi, että se antaa aineiston kertoa, mitä se pitää sisällään, ja muodostaa teorian siltä pohjalta. (Metsämuuronen 2005, 213–214.)

Sisällön analyysin aloitin litteroimalla haastattelut. Litteroitua aineistoa oli yhteensä 86 A4-sivua, Arial 12-fontilla ja 1,5 riviväliliä. Litteroinnin jälkeen pelkistin aineiston. Aineiston pelkistäminen tarkoittaa sitä, että aineistosta poistetaan epäolennainen ja keskitytään vain siihen tietoon, minkä tiedetään olevan hyödyksi tutkimuksessa (Esimerkki aineiston pelkistämisestä taulukossa 1). Tämän jälkeen ryhmittelin pelkistetyn aineiston. Aineiston ryhmittelyllä tarkoitetaan teemaa kuvaavien näkemysten etsimistä. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 109–110.) Aineiston ryhmittelyssä etsin aineistosta samaa tarkoittavia käsitteitä ja ryhmittelin ne käsitteitä kuvaavan teeman alle. Aineistosta valitsin teemat, jotka toistuivat useita kertoja.

Taulukko 1. Esimerkki aineiston pelkistämisestä

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu
Tääl pidetään porukasta huolta, vaik siten että autetaan kaupassa.	Kaupassa avustaminen, pidetään huolta
Teet niin pitkään kun jaksat, eikä ne suutu jos en jaksa pitkään.	Kannustaminen
Kysellään miten mulla menee	Kuulumisten kysyminen

Ryhmittelyn tuloksena löytyneet teemat kategorisoidaan taulukoksi (Esimerkki aineiston kategorisoinnista taulukossa 1). Ryhmittelyssä löytyneitä samankaltaisia asioita yhdistetään saman teeman alle ja ne nimetään käsiteellä, joka kuvaa ryhmää. Nämä käsitteet ovat kategorisoinnin alaluokkia. Tämän jälkeen tulee yläluokka, joka kuvaa tiivistetysti alaluokan teemoja. Yläluokkia yhdistää pääluokka, joka esittää teemat kaikkein pelkistetyimmin. Kategorisointi on analyysin kriittisin vaihe, koska siinä tutkijan valinnat vaikuttavat lopputulokseen. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 101, 110.)

Taulukko 2. Esimerkki kategorisoinnista

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
papereiden täyttäminen, virasto avustaminen	Palveluohjaus	Huolenpito	Työmenetelmät
Oikeudenmukaisuus, häiriöihin puuttuminen	Ongelmatilanteet	Kunnioitus	Vuorovaikutus
Ketään ei väheksytä eikä laiminlyödä	Tasavertainen kohtelu		

5.5 Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden arviointi

Opinnäytetyötäni tehdessä pyrin tarkastelemaan asioita objektiivisesti, tuomatta liikaa omia mielipiteitä esille. Haluan tuoda mahdollisimman paljon asiakkaiden ääntä kuuluviin työssäni, jonka vuoksi kirjoitin tulosten yhteyteen suoria lainauksia haastatteluista. Pyrin kertomaan totuudenmukaisesti tutkimuksen ja haastatteluiden toteutuksesta. Hirsjärven ym. (2005, 227) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta.

Opinnäytetyötä tehdessäni mietin, olenko tarpeeksi ulkopuolinen tutkimaan kristillisiä arvoja Puolimatkankoti Pessissä. Olen kuitenkin itse työskennellyt Sininauhasäätiössä ja nähnyt työntekijöiden tavat kohdata asukkaita. Lisäksi olin kohdannut osan haastatelluista aiemmin. Opinnäytetyön tekeminen vaati ulkopuolisen näkökulman ottamista asukkaiden kohtaamisiin. En voinut peilata omia kokemuksiani Sininauhasäätiön toiminnasta, vaan aineistona olivat keräämäni haastattelut. Koen, että olen tarkastellut toimintaa objektiivisesti, tuonut asukkaiden kokemukset esille ja tarkastellut toimintaa kriittisesti. Tuomen ja Sarajärven (2011) mukaan subjektiivisuus on aina mukana laadullisessa tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa kaikki tieto suodattuu tutkijan omien kokemusten läpi. Näin laadullinen tutkimus ei koskaan ole täysin objektiivinen. Tutkijan tulee kuitenkin lähtökohtaisesti pyrkiä puolueettomuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 135–136.)

Eettisyyttä pohdittaessa pitäisi miettiä, millaista on hyvä tutkimus, mitä ja miten tutkitaan, millaisia tutkimustuloksia halutaan ja millaisia keinoja tutkija käyttää. Merton määritteli vuonna 1957 normit, joiden mukaan tutkimus tulisi tehdä. Väitteiden perusteleminen universaalisti, tiedon julkisuus, puolueettomuus ja järjestelmällinen kritiikki ovat normeja, joita tulisi seurata. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 126–127.) Opinnäytetyötä tehdessäni pyrin olemaan puolueeton ja tuomaan esiin vain aineiston avulla saatuja tuloksia. Tulokset kuvaavat aineistosta esiin tulleita asioita ilman, että lisäilisin omia mielipiteitäni haastateltujen mielipiteinä. Opinnäytetyö on julkinen, joten otin huomioon myös haastateltujen henkilöllisyyden salassapitovelvollisuuden.

Tutkimuksen perustan ihmistutkimuksessa muodostavat ihmisoikeudet. Tutkijan on selvitettävä tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät niin, että tutkimuksen kohteet sen ymmärtävät. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 131.) Haastateltavilta pyydetään vapaaehtoinen suostumus; lisäksi annetaan mahdollisuus kieltäytyä tutkimuksesta ja keskeyttää se tutkimuksen aikana. Lisäksi haastateltaville kerrotaan mistä tutkimuksessa on kyse. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 131.) Ennen haastatteluiden tekemistä varmistin haastateltavien suostumuksen haastatteluaineiston nauhoittamiseen ja käyttöön erillisellä lupalomakkeella (liite 2). Opinnäytetyön toteuttamiseksi tarvittavat tutkimusluvat haettiin Sininauhasäätiöltä ja Helsingin kaupungin asumisen tuelta.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Haastatteluihin osallistuneet

Haastatteluun osallistuneet asukkaat olivat asuneet Puolimatkankoti Pessissä puolestatoista vuodesta kuuteen vuoteen. Ennen Pessiin muuttoa asukkaat olivat asuneet yömajoissa, kavereiden luona ja olleet hetkittäin jopa ilman minkäänlaista suojaa. Puolimatkankoti Pessin asukkaaksi päädyttiin monin tavoin. Yksi asukas kertoi hakeneensa asuntoa kaikista kaupungeista Tampereen eteläpuolelta, toinen kertoi tulleensa itse kysymään kaverin yllyttämänä. Pessiin valitaan asukkaat Helsingin kaupungin asumisen tuen kautta. Asumisen tukeen asukkaat ohjautuivat sosiaalityön kautta. Osalle sosiaalityöntekijä antoi yhteystiedot, osa kertoi yömajan hankkineen tarvittavat tiedot ja ohjeistukset. Haastatelluista kaksi kertoi hakeneensa asuntoa erityisesti Sininauha-asunnoilta käymällä itse kysymässä asuntoa.

> No mä tulin kysymään täältä itse asuntoo, kun mä olin kuullu, että tätä kautta saa.(N1)
>
> Ystävä neuvoi tästä. Sit mä otin yhteyttä ja kävin haastattelussa. (N4)

Haastateltavat kertoivat osallistuvansa jonkin verran talon toimintoihin. Kaikki olivat käyneet ainakin kerran talokokouksessa. Useimmat kertoivat osallistuneensa talokokouksiin erityisesti asumisen alussa. Talokokouksiin osallistuminen oli vähentynyt tai loppunut jossain vaiheessa. Päiväkeskus Illuusiassa kaikki haastatellut ovat käyneet, osa käy päivittäin tapaamassa kavereita, aamupalalla tai kahvilla. Haastateltavat kertoivat, että heitä pyydetään osallistumaan talon tapahtumiin. Osa haastatelluista oli osallistunut esimerkiksi kesälauantaisin tapahtuvaan grillaukseen. Päiväkeskus Illuusiassa Pessin asukkaille on myös tarjolla päivystysvuoroja, joita osa haastateltavista ilmoitti tehneensä. Yksi haastatelluista kertoi päiväkeskuskäyntien ajoittuneen asumisen alkuun, jolloin hänellä ei ollut omaa televisiota eikä tietokonetta. Hankittuaan tietokoneen ja television hänellä ei enää ollut tarvetta käyttää päiväkeskusta.

> No nykyään kai päivittäin melkein päiväkeskuksessa, koska mä oon täällä päivystäjänä. Kyl mä käyn pelaas bilistä välillä. (N1)
>
> No onhan ne yrittäny houkutella, kesällä on lauantaisin grillausta, mut mä oon sanonu, että vedän sitä lenkkimakkaraa tuol kämpässäni ihan tarpeeksi. (M3)
>
> Talokokouksessa on niin pieniä asioita, ihmetellään mihin kahvikupit katoaa. Luen kyl aina tiedotteen kokouksesta. (M3)

Puolimatkankoti Pessin tarkoituksena on pitkäaikaiskodittomien asumisen turvaaminen ja vakiinnuttaminen. Asumisen vakiinnuttua on mahdollisuus hakeutua jatkoasumiseen joko tuettuna tai itsenäisesti. Osa asumispalveluyksikön asukkaista on jonossa jatkoasumiseen Helsingin kaupungin asumisen tuen kautta. Toiveena on itsenäinen asuminen rauhallisemmassa ympäristössä Pessin ulkopuolelta. Osa asukkaista koki tarvitsevansa tuettua asumista. He eivät tällä hetkellä olleet halukkaita siirtymään itsenäisempään asumiseen.

6.2 Kristillisten arvojen merkitys asumisyksikön asukkaille

Haastattelujen alussa kerroin haastateltaville opinnäytetyöni aiheen ja puhuimme kristillisistä arvoista sekä Sininauhasäätiön kristillisestä arvopohjasta. Yksikään haastatelluista ei ollut hakenut asuntoa tiedostaen ja harkiten kristillistaustaista palveluntarjoajaa. Haastateltavat kertoivat myös, etteivät asunnon saadessaan olleet tietoisia kristillisestä arvopohjasta, joka ohjaa Sininauhasäätiön toimintaa. Kuusi haastatelluista ei asettanut kristillisyyttä valintaan vaikuttavaksi kriteeriksi, vaikka jokainen tunnisti kristilliset arvot ja niiden merkityksen. Asumispalveluyksikön arjessa ei haastateltujen mukaan puhuta kristillisyydestä tai hengellisyydestä. Osa kaipasi hengellisen puolen huomioimista kohtaamisessa.

> En tiennyt kristillisestä puolesta. Se on minun mielestäni hyvä juttu. Se on siunaus. (N3)
>
> Kristillisistä arvoista saisi puhua enemmänkin, luulen että työsopimuksessa kielletään puhumasta näistä asioista. (N2)
>
> En ollut tietoinen kristillisestä taustasta, mut eipä sil merkitystä, kun sain kämpän(M4)

Miettiessään asumispalveluyksikön arvoja asukkaat pitivät tärkeänä, että kaikkia kohdellaan tasapuolisesti ja kaikille annetaan mahdollisuus olla oma itsensä. Erään asukkaan mukaan asumisyksikössä pitäisi olla enemmän toisten huomioimista ja oikeaa välittämistä ilman, että vaaditaan vastapalveluita.

6.3 Tasa-arvo ja erilaisuuden hyväksyminen kohtaamisissa

Kysymys tasa-arvosta sai haastateltavat mietteliäiksi. Jokainen haastateltava pohti mitä tasa-arvo heidän mielestään tarkoittaa. Tasa-arvoa ja sen kokemista pidettiin tärkeänä. Kaikkia tulisi kohdella tasavertaisina ja asioihin tulisi puuttua kaikkien kohdalla samalla tavoin. Haastatteluissa ilmeni, että asukkaat ymmärtävät toistensa yksilölliset ominaisuudet ja taipumukset, ja sen etteivät kaikki käyttäydy samalla tavoin. Mahdollisiin häiriötekijöihin ja ongelmatilanteisiin tulisi asukkaiden puuttua nopeasti.

> Sen verran mä välitän kyllä lähimmäisestäni, et jos jotain todella niinku heikompaa sorretaan, niin kyl mä tota puutun aika helposti asiaan. (N1)

> Jos on semmosii ihmisiä, josta on jotain vaaraa niin mä uskon, että kuuluukin puuttua ja käsitellä eri tavalla. Kyl mun mielestä ihan tasapuolisesti, silleen oikeudenmukaisesti kohtelee kaikkia. (M2)

Haastateltujen kokemusten mukaan kaikki asukkaat ovat tasavertaisessa asemassa kohdatessaan työntekijöitä. Kaikki saavat tasavertaisesti tarvitsemaansa apua, kukin omien tarpeidensa mukaan. Kohtaamistilanteissa asukkaat ovat huomanneet, että työntekijät kohtelevat kaikkia asukkaita tasavertaisesti asukkaan kunnosta tai tekemisistä riippumatta. Asioihin puututaan niiden vaatimalla tavalla.

> Mä en oo ainakaan nähny missään vaiheessa, että ketään olis nostettu ylemmäs, tai ketään kohdeltais paremmin. Niinku esimerkiksi mua tai jotain, jolla on pissat housuis. Silti sillä on sama arvo kuin mulla.(N3)

> Tääl en tarvii henkilökunnan apuu, niin en oo siinä mieles tasa-arvoinen. Mut jos tarviisin jeesiä, niin varmasti saisin. Sillä tavalla kaikki on tasa-arvoisia.(M4)

Haastateltavat ovat kokeneet asukkaiden olevan keskenään tasa-arvoisia. Vaikka jokaisella on erilainen tausta, kaikki ovat asumisessa samalla viivalla, eikä asumispalvelun arjessa näy viitteitä eriarvoisuudesta. Haastateltavista osa on huomannut, että asukkaat ovat jakautuneet ryhmiin sen mukaan, millaisia päihteitä käyttävät. Alkoholia käyttävät ryhmäytyvät keskenään ja pitävät toisiaan tasavertaisina, huumeidenkäyttäjiin pidetään hieman etäisyyttä. Sama ilmiö toimii asukkaiden mukaan myös toisinpäin; huumeidenkäyttäjät pitävät etäisyyttä alkoholin käyttäjiin.

> Kaikki on yhtä pohjalla. Ei oo mitään semmosta hierarkiaa niinku vankiloissa, et joku pitäis niinku valtaa. (N1)

6.4 Välittäminen ja toisen huomioiminen kohtaamisissa

Haastateltavat löysivät monenlaisia merkityksiä välittämiselle ja toisten ihmisten huomioimiselle. Haastateltavat arvostivat sitä, että heidän vointiaan ja kuulumisiaan kysellään. Kertomuksista käy ilmi, että pieni huomioiminen vaikka vointia tiedustelemalla saa asukkaan kokemaan itsensä tärkeäksii ja sen seurauksena mieliala kohenee.

> Mun mielestä huomioimista ja välittämistä on se, että kysellään miten menee? (M4)

> Ne on niinku kiinnostunu musta ihmisenä, et miten mul menee.(N3)

Haastateltavat kertoivat, miten hyvinvointiin liittyvät asiat huomioidaan. Asumispalveluyksikössä asukkaiden liikkeitä tarkkaillaan sen verran, että tiedetään, ovatko he paikalla tai ovatko olleet poissa pitkään. Jos asukasta ei ole näkynyt muutamaan päivään, häntä tavoitellaan. Kohdattaessa asukkaalta saatetaan kysyä, milloin hän on syönyt ja onko nukkunut tarpeeksi. Yleiseen hyvinvointiin vaikuttavana tekijänä haastateltavat kertovat esimerkkinä lahjoitusruokalähetykset, joista saa tarvittavia täydennyksiä ruokavarastoon.

> Kun itse ryyppäsin aika paljon, enkä liikkunu tuolta asunnosta mihinkään, niin 2-3 vuorokautta riittää niin ne tulee koputtaan oveen. (M1)
>
> Jos tulee ruokalähetys, niin ne tulee hakeen, jos tarviin leipää tai jotain. (M1)
>
> Tänään heräsin siihen, kun oveen koputettiin. Mulle tuotiin ruokakassi, kun en käy tuol alhaal hamstraan mässyy. (M4)
>
> On joskus tultu koputtamaan oveen, että nyt on ruoka-auto täällä. (N2)

Kannustaminen ja kuunteleminen koettiin välittävinä eleinä. Joskus on tarve kertoa jollekin omista ongelmistaan. Silloin kaivattiin työntekijöiltä aikaa omien ongelmiensa ratkaisemiseksi. Ongelmien kuuntelemisen lisäksi asukkaita kannustetaan pysymään raittiina ja osallistumaan talon toimintaan. Palautteen antamisella on suuri ja kannustava merkitys siihen, osallistuvatko asukkaat talon toimintaan ja mahdollisesti tarjottaviin pieniin työtehtäviin, kuten päivystystehtäviin tai talon talkootapahtumiin.

> Kyl täällä kuunnellaan kaikkia huolia ja murheita, kun menee selittämään ei sieltä ulosajeta. Kyl ne kaikki juttelee, ei täällä niinku sanota, että ei oo mitään aikaa vaan tuu joku toinen kerta. (M1)
>
> Ne kannustaa mua päivystäjäksi, teet niin pitkään kun jaksat, eikä ne suutu jos en jaksa pitkään. (N3)
>
> Mua on ainakin kiitetty hyvästä työstä. (N4)

Asukkaiden keskinäisissä suhteissa toisten huomioiminen koetaan osittain puutteelliseksi. He, joille on muodostunut tiiviimpiä suhteita naapureihin, kokevat, että asukkaat huomioivat toisiaan hyvin. Talon sisäiset häiriköinnit ja meluaminen puolestaan aiheuttavat tunteen, etteivät kaikki asukkaat huomioi toisiaan riittävästi.

> Tääl on muutama sellanen (asukas), joka välittää ja auttaa. (N1)
>
> Välillä asukkaat huutaa ja mekastaa, ei tarvii edes kuunnella kun mä kuulen. (M4)

6.5 Kunnioitus kohtaamisissa

Kunnioitus merkitsi haastateltujen mielestä sitä, että kaikkia asukkaita kohdellaan tasavertaisina. Haastateltavien mielestä kunnioitus pitää ansaita kohtelemalla toisia hyvin. Jos saa huonoa kohtelua, siihen vastataan liian helposti samalla tavalla. Työntekijöiden suhtautumisesta asukkaisiin annetaan hyvää palautetta. Kaikille tarjotaan samanlainen, kunnioittava kohtelu, eikä ketään väheksytä tai laiminlyödä. Asukkaat kokevat työntekijät rauhallisiksi ja kärsivällisiksi.

> Mun mielestä ne suhtautuu ihan hyvin. Meitäkin on erilaisia. Ihmeen kärsivällisiäkin ne on, että ihme ettei useammin pala pinna. (N1)
>
> Kai se on vähän omastakin käyttäytymisestä ja suhtautumisesta, että kunnioitatko sä läheisiäs vai et?(N1)
>
> Ei tääl oo ketään dissattu, se on kunnioittamista. (M4)
>
> Kunnioitus sille mille sitä kuuluu (N2)
>
> Ei täällä työntekijät niinku hauku mitään, tai huuda ollenkaan asukkaille vaikka tulis riitaa. Kyl ne aika rauhallisia on. (M3)

Mahdollisten ongelmatilanteiden osalta haastateltavat kokevat tulleensa kohdelluksi kunnioittavasti ja oikeudenmukaisesti. Erityisesti keskusteleva ja yhteistyössä tehty ongelmatilanteiden selvittely saa kiitosta. Haastateltavat kokevat kunnioittavana sen, että talossa on sovittuja sääntöjä. Mahdollinen ongelmatilanteisiin puuttuminen ei haastateltavien mielestä ole loukkaavaa, se koetaan kunnioituksena itseä ja muita kohtaan.

> Alkuun mul oli ongelmia. Asia hoidettiin ilman kuulusteluja. Asiat puhuttiin läpi ja sovittiin, ettei asiat toistu. Se oli mua kunnioittavaa. Mua on huomautettu liian kovasta metelistä. Mun mielestä mun aiheuttamaan häiriöön puuttuminen on kunnioitusta mua ja muita kohtaan. (M4)

Asukkaiden keskinäisessä kunnioituksessa haastateltavat löytävät puutteita. Mahdollinen paha olo ja turhautuminen ilmenevät välillä äänekkäänä ja epäkunnioittavana käytöksenä. Meluaminen ja toisten huomioimatta jättäminen koetaan kunnioituksen puutteena. Päiväkeskus ja Pessin sisääntuloaula ovat ajoittain meluisia paikkoja. Siellä asukkaat ottavat monesti yhteen varsin äänekkäästi. Osa asukkaista välttelee päiväkeskusta ja yhteisiä tiloja niissä esiintyvän häiritsevän käytöksen vuoksi.

> Semmonen haistattelu häiritsee, elikkä niinku toisen kunnioittaminen puuttuu. (N2)
>
> Tääl on sellasia asukkaita, jotka koputtaa oveen pari kertaa ja sit potkasee oven sisää. Ei sellaset kunnioitusta ansaitse. Niin se metsä vastaa kuin sinne huudetaan .(M3)
>
> Tääl on paljon riitoja ja huudetaan toisille.(M1)

6.6 Toivon ja luottamuksen syntyminen kohtaamisissa

Toivon herättäminen luo kuvan paremmasta huomisesta. Haastateltavat kokevat pienetkin henkilökohtaiset kiitokset ja kehut toivoa herättäväksi. Huomaavaiset eleet, iloinen kohtaaminen ja avun tarjoaminen vaikealla hetkellä saavat asukkaat kokemaan tilanteensa helpommaksi. Vaikka monesta saattaa tuntua itsestään selvältä, että asunto on siisti ja kunnossa, saattaa päihdeongelmasta kärsivällä olla suuriakin vaikeuksia helpoiksi ja itsestään selviksi koettujen asioiden hoitamisessa. Palaute vaikkapa asunnon siisteydestä ilahduttaa, vaikka elämäntilanne saattaa muuten olla vaikea.

> Mitä mä oon katsonu, niin aika hyvin kyllä, et kyl varmasti kannustaa kaikkia pienimmissäkin asioissa (N1)
>
> Kyl ne tukee sil viissiin, et ne sanoo:” Sulla on siistiä”. Se ilahduttaa mua (N2)
>
> Ja sit kun on raitis, niin ne kannustaa kyllä. (M1)

Luottamusta synnyttää henkilökohtainen kohtaaminen, ilman että tarvitsee selitellä tai esittää mitään roolia. Työntekijöiden oma elämänkokemus lisää luottamusta ja antaa asukkaille rohkeutta avautua myös omasta elämästä. Asukkaat eivät odota työntekijältä oman elämänkerran kertomista, mutta elämänkokemus ja siitä kertominen auttaa luottamuksen syntymiseen. Olemalla aidosti kiinnostunut asukkaan asemasta, työntekijä herättää asukkaassa tunteen, että työntekijä on oikeasti tekemässä työtä hänen kanssaan ja hänen hyväkseen.

> Tulee hyvä olo kun mun asioista ollaan kiinnostuneita, se on sellasta henkilökohtaita eikä uppoa massaan. (N3)
>
> No ne osallistuu aina mun asiaan ja auttaa, ja jos mä tarviin apuu, niin ne neuvoo ja ohjaa, pitää niinku huolta. (N3)
>
> Mun mielestä toivoa synnyttää se, että tulee toimeen ihmisten kanssa. Ja voi puhua silleen normaalisti, niinku kaverille.(N4)
>
> Luottamusta synnyttää avoimmuus, se miten toinen puhuu ja miten vuorovaikutus toimii. Onko pidättyvä vai kertooko vähän enemmän. (M4)

Tärkeänä toivoa herättävänä tekijänä haastateltavat kokevat vilpittömyyden. Jos työntekijä tai toinen asukas näyttää auttavan ja osallistuvan omasta halustaan, se synnyttää tunteen että jotain hyvää on oikeasti olemassa. Iloinen asennoituminen vaikuttaa positiivisesti, haastateltujen mukaan kliininen kanssakäyminen ei herätä positiivisia tunteita.

> Ainakin välillä vaikuttaa, että löytyy hyvä sydän ja toista autetaan. (N4)
>
> Se että mut otetaan iloisesti vastaa ja tuun kuulluksi mun asian kanssa. Mun asiaa kommentoidaan ja tarvittaessa neuvotaan. (N3)

6.7 Huolenpito ja asiakkaan oikeuksien puolustaminen

Haastatteluissa huolenpidolle annettiin merkitykseksi avun tarjoaminen sitä tarvitseville. Auttamalla pidetään huolta sellaisista, jotka eivät itse pysty kaikin tavoin itsenäisesti selviytymään. Haastatellut kokivat, että avun saaminen paperiasioissa, virastoasioissa tai vaikkapa hoitokontaktien järjestämisessä helpottaa suuresti omaa elämää. Kaikille ei ollut itsestään selvää ja helppoa esimerkiksi Kelan hakemusten täyttäminen ja etsiminen. Työntekijöiden tarjoama tuki ja yhteistyö oli tervetullutta. Yksi haastateltavista kertoi, että TE-toimistossa asiointi tuntui vaikealta ja työntekijän osallistuminen helpotti käyntiä. Haastateltavat kertovat myös työntekijöiden tarjoamasta avusta terveyspalveluiden käyttämiseen. Haastateltavista osa kertoi olevasta omatoimisia omien asioidensa hoitamisessa mutta korostivat, että ovat tietoisia muiden saamasta avusta.

> Hirveen avuliaita, kaivaa tietokoneelta vaikka mitä, kaikki anomukset neuvoo. (M1)
>
> Ne on semmosia, että niiltä voi kysyä. Jos täällä ei olisi henkilökuntaa ollenkaan, niin tuota sitten se olis aika vaikeeta. Eikä täällä pärjäis.(M1)
>
> Yks työntekijä lähti mun kans työkkäriin ja se oli oikeesti kiinnostunu mun asiasta. (N3)
>
> Tääl on paljon ihmisiä, jotka ei osaa ja pysty hoitamaan asioitaan. Hyvä että niitä autetaan. (N4)

Haastatellut kertoivat saaneensa apua ainakin jossakin asumiseen ja elämiseen asiassa. Suurimmalla osalla avun tarve oli ollut johonkin hakemukseen liittyvän liitteen tai selvityksen hankkimisessa. Avun saaminen vaatii välillä omatoimisuuttakin, työntekijät eivät voi olla selvillä kaikkien asukkaiden hakemusten tilasta. Haastateltavat olivat huomanneet, että liikuntarajoitteinen asukas saa apua kaupassa asiointiin. Osa oli itsekin avustanut kaupassa asioinnissa.

> Täytyyhän minun itse olla tavallaan aktiivinen ja hakea ja pyytää jos on jotain sellasta mitä tarvitsee. Niin ei tarvii lukea ajatuksia. (N1)
>
> Kaikkeen oon saanu jeesiä, ei mua oo jätetty kylmäksi ja sanottu ettei voida auttaa. (M4)

> Tääl pidetään huoli porukasta ja autetaan vaikka kaupassa. Mäkin oon käyny auttamassa kaupassa. (M4)

Haastatellut kokivat saavansa tarvittaessa kaipaamaansa apua ja ohjausta. Asukkaiden pyrkimyksiä itsenäisyyteen tuetaan, kun huomataan mahdollisuuksia selviytyä itsenäisesti myös palveluasumisen ulkopuolella. Asukkaat saavat tarvittaessa lausunnon toimintakyvystään ja elämänhallinnastaan, jolloin asumisen tuen kautta on mahdollisuus hakeutua itsenäisempään asumiseen. Asukkaat kokevat joidenkin asioiden hoitamisen vaikeaksi. Esimerkiksi asumistuen hakeminen on voitu käydä läpi työntekijän kanssa useampaan kertaan ja se pitäisi asukkaankin mielestä olla jo sisäistetty. Asukkaat kokevat tärkeäksi, että työntekijällä on mahdollisuus osallistua vaikeiden asioiden hoitamiseen toistuvasti. Työntekijöiltä löytyy siis tarvittaessa pitkäjänteisyyttä ja sitkeyttä asukkaiden kanssa työskentelyyn.

> Haluisin muuttaa eteenpäin ja oon saanu täältä suosituksen astuun. (M4)

> Eikä näyttäny, että sitä ottais päähän, vaikka ei siitäkään varmaan oo kiva täyttää kaikkia lappuja. Mutta tuli kuitenkin ihan oma aloitteisesti auttamaan (N1)

> Kyl ne ohjaa, mut mulla on niin kova pää. (N2)

6.8 Asukkaiden toiveita kanssakäymiseen asumisyksikössä

Haastatellut olivat erittäin tyytyväisiä kohtaamisiin työntekijöiden kanssa. Yksi haastateltu kaipaisi säännöllisiä tapaamisia omaohjaajan kanssa. Hän toteaa, että se on tietysti myös omasta aloitteesta kiinni, eli voi ottaa itse yhteyttä tarvittaessa. Haastatellut kertoivat, ettei tarpeita henkilökunnat toiminnan muuttamiseen ole, yhteistyö sujuu pääosin mallikkaasti.

Haastateltavista yksi esitti toiveena päihteettömyyden Pessissä. Toiveessa esitettiin Pessi samanlaisena kuin Helsingin kaupungin Hietaniemenkadun palvelutalo, jonne ei saa viedä päihteitä. Toiveena takana oli toive Pessin rauhoittumisesta, tällöin ihmisten väliset ristiriidat vähenisivät ja yleinen ilmapiiri rauhoittuisi.

Yksi toive kohtaamisiin oli se, että ihmisten välinen kunnioitus kasvaisi. Tällöin toiset otettaisiin paremmin huomioon. Toisten huomioiminen vähentäisi metelöintiä ja käytävillä huutamista, tällöin myös omassa asunnossa olisi rauhallisempaa. Yksi haastatelluista esitti toiveena, että talvisodan periaate ”kaveria ei jätetä” toteutuisi myös Pessissä. Silloin ihmiset katsoisivat toistensa perään ja kukaan ei jäisi heitteille.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Arvojen kohtaaminen arjessa

Asunnottomuus on haastateltujen osalta päättynyt, mutta se näkyi ja kuului edelleen puheessa ja ajattelussa. Haastatteluissa tule selkeästi ilmi, miten vaikeaa aikaa asunnottomuus on ollut. Kun omaa asuntoa ei ollut, oman elämän hallinta oli vaikeaa. Piti toivoa että pääsee kaverille yöksi tai ehtii yömajan jonoon ajoissa, jolloin ainakin seuraavaksi yöksi on katto pään päälle. Asunnon löytymisen vaikeus, vaikeat kokemukset ja pettymykset paistoivat läpi monen kertomuksesta. Kuitenkin haastateltujen kertomukset Pessin työntekijöiden tapaamisesta ovat pelkästään positiivisia.

Yhteiselämän perusta on toistemme arvostaminen. Vain arvostava ilmapiiri mahdollistaa hyvän ja rakentavan vuorovaikutuksen. Arvostamista voidaan pitää tavoiteltavana, koska se toimii hyvän elämän rakentajana. Arvostaminen on myös huolenpidon kulmakivi. Arvostaminen on inhimillisen elämän, kokemuksen ja tunteiden arvostamista kaikissa muodoissa. Se on ihmisyyden arvostamista, se ei ole kiinni saavutuksista tai onnistumisista. Arvostus on arvon antamista jokaiselle taustasta riippumatta. Arvostaminen syntyy siitä, että ymmärtää jokaisella olevan oman tehtävänsä. Jokainen ihminen on ainutlaatuinen ja tarkoitettu sellaiseksi kuin on. Kenenkään tarinaa ei siis pidä väheksyä. (Mattila 2007, 15–16.)

Kaikki haastatteluun osallistuneet kertovat saaneensa arvostusta työntekijöiden taholta. Toiset kokevat saaneensa pieniä asioita, toiset suuria. Arvostusta voi osoittaa pienellä kehulla ja kannustuksella. Se luo tunteen onnistumisesta. Kehun ei tarvitse liittyä hyvin suoritettuun työhön. Se voi tulla vaikkapa oikeanlaisesta asennoitumisesta, vaikka tehtävä itsessään osoittautuisi liian hankalaksi. On tärkeää huomioida, että pienet askeleet vievät ajan saatossa pitkälle. Tärkeää on myös valmistautua takapakkeihin, joskus on palattava alkupisteeseen

ja aloitettava taistelu alusta. Kokemalla arvostusta jaksamme yrittää, vaikka kohtaisimme vaikeuksia.

Luottamus ja luotettavuus ovat tärkeä osa inhimillistä kanssakäymistä. Luottamus on edellytys toimivalle hoito- ja asiakassuhteelle, työntekijän on oltava asiakkaan luottamuksen arvoinen. Monet luottamuksen perusosat, kuten vaitiolovelvollisuus, ovat itsestään selvä. Asiakkaan on luotettava siihen, ettei työntekijä ”juoruile” silloinkaan kun pelkoa juoruamisen paljastumiseen ei ole. Luotettava työntekijä toimii aina asiakkaan edun mukaisesti. Asiakkaalla on oikeus luottaa siihen, että hänen asioitaan pyritään edistämään, kuten on luvattu. Luotettavuutta lisää myös se, että asiakas kokee työntekijän ammattitaitoiseksi ja kykenee myöntämään omat rajansa. (Mattila 2007, 23–24.)

Haastatellut kertovat työntekijöiden olevan luottamuksen arvoisia. Luvatuista asioista pidettiin kiinni ja asukkaan asioihin paneuduttiin kunnolla. Luottamuksellisessa suhteessa asioiden hoitaminen on helppoa, silloin voi olla varma ettei jää ongelmien kanssa yksin. Vaikka itse ei osaisi tai tietäisi mistä apua saa, löytyy kuitenkin joku, johon voi luottaa.

Diakoniatyössä yhtenä tavoitteena on välittää kristillisyydestä nousevaa toivoa. Toivon välittäminen on usein konkreettista auttamista, mutta myös pohtivaa keskustelua. Hengellisyys on mukana työntekijän asenteessa, se ei ole itsetarkoitus vaan otetaan puheeksi asiakkaan halutessa. Kristillisyys näkyy myös työntekijän tavassa kohdata asiakkaansa, Kristus näkyy kaikissa ja hänen rakkautensa kuuluu kaikille. Tämä luo perustan ihmisarvolle ja kunnioitukselle. Asiakkaalle on tärkeä tulla kohdatuksi myös sellaisissa tilanteissa, joissa konkreettista apua ei pystytä tarjoamaan ja ainoa mahdollisuus on toimia rinnalla kulkijana. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 42.)

Diakoniatyön tavoitteet toivon luomisesta täyttyvät Puolimatkankoti Pessin toiminnassa hyvin. Osa haastatelluista kaipaisi enemmän hengellistä keskustelua, he huomauttavat tosin, etteivät ole kaikkien työntekijöiden kanssa asiaa ottaneet puheeksi. Vaikka hengellisyydestä ei puhuttaisi, asukkailla pitäisi olla kokemus siitä, että myös hengelliset tarpeet tulevat tyydytettyä. Lähimmäisenrak-

kaus on sitä, että asukkaat kohdataan sellaisena kuin ovat ja heitä autetaan tarpeiden mukaan. Toivoa luodaan siten, että osallistutaan asukkaan kohtaamiseen sydämellä, ollaan mukana tilanteessa aidosti, ei vaan olemalla fyysisesti paikalla.

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa henkilöön liittyvät tekijät, kuten syntyperä tai ihonväri, eivät saisi vaikuttaa ihmisten mahdollisuuksiin päästä koulutukseen, saada työtä ja erilaisia palveluja - perusoikeudet kuuluvat kaikille. (Sisäasianministeriö 2013.)

Haastatellut kokivat, että kaikkia kohdellaan työntekijöiden puolelta tasapuolisesti. Tasa-arvoinen kohtelu synnyttää tunteen siitä, että kelpaa sellaisena kuin on. Jos toiset nostetaan jalustalle, huonommaksi luokiteltujen voimavarat joutuvat koetukselle. Tasavertaisessa maailmassa tunnemme, että olemme kelvollisia ja meidät hyväksytään.

Kristillisten arvojen merkitys asukkaille tuli selkeästi ilmi tutkimusmateriaalin kautta. Asukkaat odottavat ihmisten välisistä kohtaamisista toisten kunnioitusta ja tasa-arvoista kohtelua. Tarjoamalla apua sitä tarvitseville autetaan selviytymään vaikealla hetkellä. Asukkaat kokivat saaneensa tarvitsemaansa ohjausta ja apua. Työntekijät olivat auttaneet monissa arjen vaikeuksissa ja siten luoneet edellytyksiä asukkaiden elämänlaadun parantamiseen. Asukkaat auttavat tarvittaessa myös toisiaan.

Asukkaiden toiveiden mukaan työntekijöiden kanssa tapahtuviin kohtaamisiin ei tarvita muutoksia. Asukkaiden välisissä kohtaamisissa sitä vastoin kaivattaisiin enemmän toisten huomioonottamista ja kunnioitusta. Mahdollisena jatkotutkimuksena voitaisiin selvittää, miten asukkaat voisivat omilla toimillaan vaikuttaa asukkaiden väliseen kunnioitukseen ja huomioonottamiseen.

Johtopäätöksenä tutkimustulosten perusteella voidaan sanoa, että Sininauhasäätiön toimintaa ohjaava arvomaailma näkyy arjen todellisuudessa ihmisten välisissä kohtaamisissa. Puolimatkankoti Pessin työntekijöistä löytyy pääasiassa sosionomeja ja lähihoitajia. Kristillisen arvomaailman toteutuminen ei siis vaadi teologisia opintoja. Kristillisen koulutuksen omaava työntekijä, esimerkiksi sosionomi (AMK) -diakoni, voi kuitenkin omalla työpanoksellaan vahvistaa arvomaailman kokemista. Määritelty arvomaailma saattaa monesti olla korkealentoinen ja kaukana todellisuudesta, mutta haastateltujen mukaan määritelty arvomaailma on todellisuutta Puolimatkankoti Pessin toiminnassa. Vaikka arvojen todellisuutta ei pysty mittaamaan mittareilla, kokemukset joita haastatellut kertoivat, ovat heidän kokemaansa todellisuutta, täten todellisia. Tulosten perusteella aito välittäminen ja lähimmäisenrakkaus olivat koettavissa Puolimatkankoti Pessissä.

7.2 Oma ammatillinen oppiminen opinnäytetyöprosessissa

Opinnäytetyön tekeminen asetti haasteita omalle ajattelulle ja ihmisten kohtaamiselle. Kun suoritin haastatteluita, kuulin monenlaisia elämäntarinoita. Jokaisen ihmisen kohtaaminen on erilaista, enkä voi opetella yhtä tapaa kohtaamiseen. Ihminen on kohdattava yksilönä, ilman ennakko-odotuksia ja asenteita. Asettamalla jotain ennakkoajatuksia estämme tutustumisen siihen ihmiseen, jonka olemme kohtaamassa. Ennakkoasenteet saattavat estää kuulemasta sitä mikä ihminen todella on, tai mitä hänellä on oikeasti kerrottavana.

Ihmisen kohtaaminen kokonaisuutena on voi olla haasteellista, mutta samalla palkitsevaa sekä työntekijälle että asiakkaalle. Kokonaisvaltainen kohtaaminen luo mahdollisuuden löytää se oikea ihminen, ehkä samalla löytyy se ongelma joka aiheuttaa vaikeuksia normaaliin elämään. Kokonaisvaltaisella kohtaamisella tarjotaan asiakkaalle mahdollisuus olla oma itsensä. Tällöin kaikki osa-alueet tulevat huomioiduksi. Erityisesti hengellisen osa-alueen kohtaaminen voi tuntua vaikealta, varsinkin jos kokee, ettei tiedä vastauksia vaikeisiin olemassaoloa koskeviin kysymyksiin. Omien heikkouksien tiedostaminen ja myöntäminen tarjoaa mahdollisuuden myös uusien asioiden oppimiseen.

Luottamus, toisen hyväksyminen ja välittäminen ovat asioita, jotka pitäisi löytyä jokaiselta ihmiseltä. Oikeastaan ne löytyvät varmasti ainakin jossain määrin kaikilta, elämän kokemukset ja monenlaiset vaikeudet ovat saattaneet murentaa ne osittain. Löytämällä tien luottamukseen ja hyväksymällä kaikki sellaisena, kuin ovat, pääsee ammatissa pitkälle. Tämä ei tosin tarkoita naiiviutta ja sokeaa luottamista kaikkeen mitä kuulee. Monet ovat pettyneet ja kokeneet petetyksi tulemisen, siksi luottaminen on vaikeaa ja itsekin syyllistyvät totuuden vääristelyyn. Luottamuksellisessa suhteessa voi puhua asioista siten, että pysytään totuudessa.

Opinnäytetyöprosessi oli kokonaisuutena mielenkiintoinen ja haastava. Haastatteluiden aikana asiakkaiden toiveet kohtaamiseen konkretisoituivat. Työelämässä tulee vastaan haastavia tilanteita ja asiakkaita. Vaikka asiakaskontaktit saattavat olla haastavia ja vaikeita, tulisi asiakas aina kohdata arvostavasti. Prosessi herätti ajattelemaan, mitä tulevaisuus tuo ja miten voin vastata asiakastyön haasteisiin. Valmistumispäivänä olen sosionomi (AMK) -diakoni, mutta oppimisprosessi tulee jatkumaan vielä valmistumisen jälkeenkin. Pitämällä itsensä avoimena uuden oppimiselle kehittyminen ihmistyössä jatkuu vielä tulevaisuudessakin.

LÄHTEET

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2014. Asunnottomat 2013. Selvitys 2/2014. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA): Lahti. Viitattu 23.3.2014. Luettavissa http://www.ara.fi/download/noname/%7BF7F7B4C3-5483-47ED-8E57-5E04CCD564F8%7D/96787

Asunto ensin i.a. Asunto ensin – periaate. Viitattu 2.12.2013. Luettavissa http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunto_ensin_-periaate

Diakoniatyöntekijöidenliitto 2001. Diakoniatyöntekijän eettiset ohjeet. Helsinki: Diakoniatyöntekijöidenliitto. Viitattu 17.4.2014. Luettavissa http://espoonhiippakunta.evl.fi/@Bin/79839/Diakoniatyntekijn_eettiset_ohjeet.pdf

Havio, Marja-Liisa; Inkinen, Marja & Partanen, Airi 2008. Päihdehoitotyö. 5., uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Helin, Matti; Hiilamo, Heikki & Jokela, Ulla 2010. Diakoniatyö: asiakkaan palveluksessa. Helsinki: Edita.

Hiilamo, Heikki & Hiilamo, Kirsi 2007. Apua? : lähimmäisyyden perusteet. Helsinki: Kirjapaja.

Hiltunen, Tarja; Kujala, Virpi & Mattila, Kati-Pupita 2005. Näkyvä piilo : päihdeongelmaisen naisen matka haavoittuneesta lapsuudesta eheyteen. Helsinki: Sininauhaliitto.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2005. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki: Tammi.

Hänninen, Kaija 2007. Palveluohjaus. Asiakaslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Stakesin raportteja 20/2007. Helsinki: Stakes.

International Federation of Social Workers (IFSW) 2004. Ethics in Social Work, Statement of Principles. Sveitsi: IFSW. Viitattu 17.4.2014. Luettavissa http://www.iasswaiets.org/uploads/file/20130506_Ethics%20in%20

So-
cial%20Work,%20Statement,%20IFSW,%20IASSW,%202004.pdf

Jokinen, Seppo 1999. Teoksessa Raija Kuusinen (toim.) Arvottomuus ahdistaa. Hämeenlinna: Päivä.

Juujärvi, Soile; Myyry, Liisa & Pesso, Kaija 2007. Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Helsinki: Tammi.

Kirkkohallitus 2005. Kansalaisvastuun katekismus. Suomen ev.lut. Kirkon kirkkohallituksen julkaisuja, 2005:3. Helsinki: Kirkkohallitus.

Kiviniemi, Aarne 2013. Johtaja. Sininauhasäätiö. Henkilökohtainen tiedoksianto 04.03.2013.

Kopperi, Kari 2007. Miksi rakastaa lähimmäistä. Teoksessa Kari Latvus & Antti Elenius (toim) Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja. 143–157.

Kostiainen, Eeva & Laakso, Seppo 2013. Vailla vakinaista asuntoa olevat Helsingissä. Teoksessa Susanna Hyväri & Sakari Kainulainen (toim.) Paikka asua ja elää?: näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 25–48.

Lampi, Tomi 2011. Kristillinen päihdetyö ja Uskon merkitys raitistumisprosessissa. Opinnäytetyö. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Luettavissa
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35394/Lampi%20Tomi.pdf?sequence=1

Lindqvist, Martti 1998. Pieni kirja rakkaudesta. Helsinki: Kirjapaja

Mannermaa, Tuomo 1995. Kaksi rakkautta : johdatus Lutherin uskonmaailmaan. Helsinki : Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.

Marttinen, Ruth 2014. Vapaaehtoistyön- ja päivätoiminnan koordinaattori. Sininauhasäätiö. Henkilökohtainen tiedoksianto 09.04.2014.

Mattila, Kati-Pupita 2007. Arvostava kohtaaminen: arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Metsämuuronen, Jari 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus.

Niemelä, Pauli 2002. Diakonia ja ihmiskäsitys. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 87–103.

Nummela, Tuija 2011. Asiakkaan asema ja oikeuksien toteutuminen aikuissosiaalityössä. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. Luettavissa http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0365-5/urn_isbn_978-952-61-0365-5.pdf

Pietilä, Hilkka 2003. Mikä meitä yhdistää: ihmisyys ja perusarvot. Jyväskylä : PS-Kustannus.

Pietiläinen, Erja & Seppälä, Heikki 2003. Palveluohjaus asiakastyössä ja organisaatiossa. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

Puuska, Karoliina 2012. Diakoniatyö ryhmissä ja lähiyhteisöissä. Teoksessa Raili Gothóni, Riitta Helosvuori, Kalle Kuusimäki & Karoliina Puuska (toim.) Kantakaa toistenne kuormia: diakoniatyön perusteet ja käytäntö. Helsinki: Kirjapaja, 111–150.

Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.

Raunio, Kyösti 2004. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.

Rimpeläinen, Riikka 2007. Ammatillisuus päihdetyössä kristillisen päihdetyön ammattilaisten kokemuksia ja näkemyksiä ammatillisesta osaamisesta. Opinnäytetyö. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Luettavissa www.ecredo.fi/kan/data/liitteet/opinnaytetyo.doc

Rättyä, Lea 2012. Diakoniatyö yksilöiden ja perheiden parissa. Teoksessa Raili Gothóni, Riitta Helosvuori, Kalle Kuusimäki & Karoliina Puuska (toim.) Kantakaa toistenne kuormia: diakoniatyön perusteet ja käytäntö. Helsinki: Kirjapaja, 80–110.

Sillanpää, Virpi 2013. Asunto ensin -yksiköiden kustannusvaikuttavuus – vertailussa mielenterveys- ja päihdekuntoutujien yksiköt. Tampere: Tampereen Teknillinen Yliopisto. Luettavissa http://www.ym.fi/download/noname/%7B13F1333B-9C45-438D-B9BD-59D0BEE62339%7D/77950

Sininauhasäätiö, 2014a. Säätiö. Viitattu 1.4.2014. Luettavissa http://www.sna.fi/saatio/

Sininauhasäätiö, 2014b. Missio, visio ja arvot. Viitattu 1.4.2014. Luettavissa http://www.sna.fi/saatio/missio-visio-ja-arvot/

Sininauhasäätiö, 2014c. Puolimatkankoti Pessi. Viitattu 1.4.2014. Luettavissa http://www.sna.fi/asuminen-ja-tukitoiminta/helsinki/puolimatkankoti-pessi/

Sininauhasäätiö, 2014d. Toimintakeskus Illusia. Viitattu 1.4.2014. Luettavissa http://www.sna.fi/asuminen-ja-tukitoiminta/helsinki/puolimatkankoti-pessi/toimintakeskus-illusia/

Sisäasiainministeriö 2013. Yhdenvertaisuus. Viitattu 15.5.2013. Luettavissa http://www.yhdenvertaisuus.fi/yhdenvertaisuus/

Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Päihdepalvelujen laatusuositukset. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2002:3. Helsinki : Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 16.4.2014. Luettavissa http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/paihdepalvelu/paihdepalv.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö, 2002. Päihdepalvelujen laatusuositukset. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita, 2002:3. Helsinki : Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 23.4.2014. Luettavissa http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/paihdepalvelu/paihdepalv.pdf

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Kristinuskon mukaan jokainen ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Viitattu 15.5.2013. Luettavissa http://evl.fi/evlfi.nsf/Documents/37A5AE31FED3BB8FC225705900377D7C?openDocument&lang=FI

Suominen, Sauli & Tuominen, Tarja 2007. Palveluohjaus, portti itsenäiseen elämään. Helsinki. Profami Oy.

Särkelä, Antti 2001. Välittäminen ammattina. Tampere: Vastapaino.

Talentia ry 2012. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki: Ammattieettinen lautakunta. Luettavissa http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2012.pdf

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 7. uud. laitos. Helsinki : Tammi.

Ympäristöministeriö 2011. Asunnottomuuden vähentämisen taloudelliset vaikutukset. Helsinki: Ympäristöministeriö. Viitattu 29.03.2014. Luettavissa http://www.ym.fi/download/noname/%7B1851D9E3-ABF3-4A60-A064-83C7737A96C0%7D/32045

Ympäristöministeriö 2013. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma 2012–2015. Helsinki: Ympäristöministeriö. Viitattu 30.11.2013. Lu-

ettavissa http://www.ym.fi/fi-FI/Asuminen/Ohjelmat_ja_strategiat/Pitkaaikaisasunnottomuuden_vahentamisohjelma_20122015

LIITE 1:

Tommi Lindfors c21341
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Opinnäytetyö

Haastattelurunko

xx.xx.2013

TEEMAHAASTATTELU

Taustakysymykset

Miten pitkään olet asunut Sininauhasäätiön asunnossa?
Miten sait asunnon Sininauhasäätiöltä?
Haitko asuntoa erityisesti Sininauhasäätiöltä? (siis kristillistaustaiselta toimijalta)
Miten usein käyt päiväkeskuksessa? Miten päiväkeskus vaikuttaa arkeen?
Millaiseen toimintaan osallistut? Retket, asukaskokoukset?

Ihmisten väliset kohtaamiset asumispalveluyksikön arjessa

Miten yhteistyö henkilökunnan kanssa sujuu yleisesti?
Millaiset asiat synnyttävät luottamuksen ihmisten välisissä kohtaamisissa?
Millaisena koet kohtaamiset työntekijöiden kanssa?
Millä tavoin toisen osaan asettuminen näkyy ihmisten välisissä kohtaamisissa?
Millä tavoin toisen huomioon ottaminen näkyy ihmisten välisissä kohtaamisissa?
Millä tavoin toisen kunnioittaminen näkyy ihmisten välisissä kohtaamisissa?
Millä tavoin toisista ihmisistä välittäminen näkyy ihmisten välisissä kohtaamisissa?
Miten asukkaiden tasavertaisuus näkyy ihmisten välisissä kohtaamisissa?

Millaista ohjausta sinulle tarjotaan, jos tarvitset apua sinua askarruttaviin ongelmiin?
Miten henkilökunta tukee sinua tarvitessasi apua?
Miten henkilökunta arvostaa ja tukee valintojasi?
Miten henkilökunta puolustaa tekemiäsi valintoja? Miten he auttavat esim. oikaisupyynnöissä päätöksistä tai etuuksien ja palvelujen hakemisessa?

Missä työ- tai asukastilassa kohtaat työntekijöitä?
Miten työntekijät varaavat aikaa sinun asioillesi?
Miten työntekijät auttavat sinua kaikissa asioissa kuten terveydelliset, taloudelliset, henkiset, ihmissuhteisiin liittyvät asiat, joihin tarvitset apua?
Millaiset asiat ihmisten välisissä kohtaamisissa luovat toivoa?

Toiminnan kehittäminen

Mitä haluaisit muuttaa asumisyksikön toiminnassa tai ihmisten välisissä suhteissa?
Otetaanko toiveesi huomioon?
Mitä toivot työntekijöiden kohtaamiselta?
Missä haluat kohdata työntekijöitä?
Mitä toivot toisten asukkaiden kohtaamiselta?
Millaisia periaatteita toivoisit kohtaamisiin asumisyksikössä?

LIITE 2:
Suostumus haastatteluun

Allekirjoittamalla tämän asiakirjan suostun, että sosionomi(AMK)-diakoni opiskelija Tommi Lindfors saa käyttää haastattelussa antamiani tietoja opinnäytetyössään. Opinnäytetyö toteutetaan Diakonia-ammattikorkeakoulun Helsingin toimipisteessä. Opinnäytetyötä varten haastateltavat on valittu yhteistyössä asumispalveluyksikön henkilökunnan kanssa.

Haastattelut nauhoitetaan ja kirjoitetaan auki. Haastatteluja käytetään vain tässä tutkimuksessa. Tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja haastateltavien henkilöllisyys ei ole tutkimuksessa tunnistettavissa. Haastattelulla kerätty materiaali tuhotaan opinnäytetyön valmistuttua. Valmis opinnäytetyö liitetään Diakonia-ammattikorkeakoulun julkiseen opinnäytetyötietokantaan.

Haastattelu keskeytetään, jos haastattelija tai haastateltava sitä pyytää. Tarvittaessa haastattelun aikaa voidaan siirtää tai haastattelu lopetetaan. Jos haastattelu lopetetaan kokonaan, kerätty materiaali hävitetään eikä sitä käytetä tutkimuksen materiaalina.

Paikka ja päivämäärä

Haastateltavan allekirjoitus

Haastattelijan allekirjoitus

LIITE 3.
HYVÄ ASUMISPALVELUYKSIKÖN ASIAKAS

Olen Diakonia-ammattikorkeakoulun, Helsingin yksikön sosionomi(AMK)-diakoniopiskelija. Olen tekemässä opinnäytetyötä aiheesta ”Asukkaiden kokemuksia kristillisistä arvoista puolimatkankodin toiminnassa.”

Opinnäytetyön toteuttamista varten tarvitsen haastateltavia. Haastattelut ovat yksilöhaastatteluja ja ne nauhoitetaan. Nauhoitteet kirjoitetaan auki ja ne tulevat vain opinnäytetyöntekijän käyttöön aineiston analysoimiseksi. Haastatteluaineisto tuhotaan opinnäytetyön valmistuttua. Olen salassapitovelvollinen, joten en käytä teidän nimeänne ja yhteystietojanne opinnäytetyössäni, jolloin valmiista opinnäytetyöstä ei voida tunnistaa teitä. Asumispalveluyksikön henkilökunta on teihin yhteydessä sopiaksemme haastattelusta. Haastattelut toteutetaan vuoden 2013 aikana asumispalveluyksikön tiloissa.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Voitte halutessanne keskeyttää yhteistyön ilman, että se vaikuttaa teidän asiakassuhteeseenne.

Lisätietoja opinnäytetyöstä antavat:
Opinnäytetyöntekijä, Tommi Lindfors, tommi.lindfors@student.diak.fi
Ohjaava opettaja, Susanna Tanskanen, p. xxx xxxxxxx
susanna.tanskanen@diak.fi

Tommi Lindfors